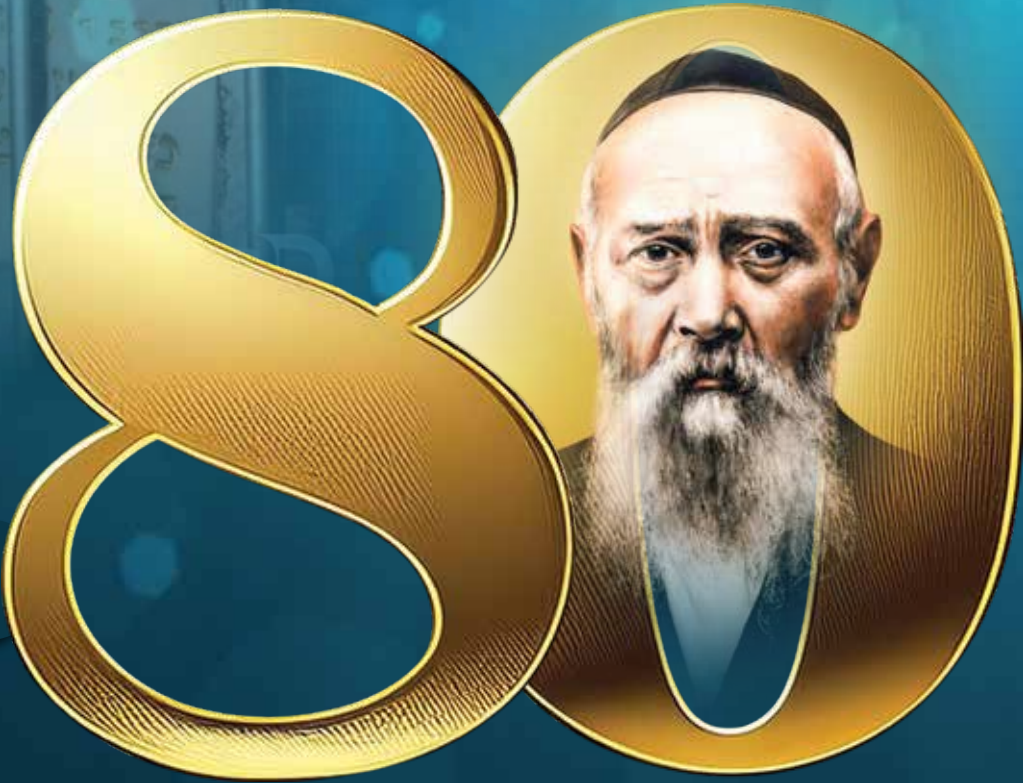

"אבוא בגבורות"

שנה

להסתלקותו של הגאון, החסיד והמקובל
רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

לאתר
המגבית <<
WWW.20AV.KZ

500 פעמים
ככה!
מופתים וישועות

בעיניים
של שגריר
ראיון עם רן ישי

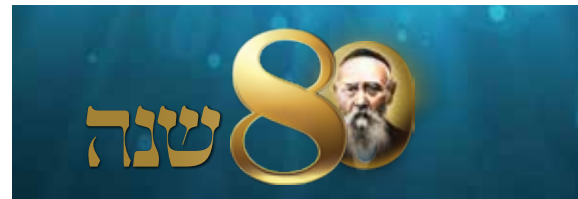
סיפורו השמימי
של המגרש
בו החל הכול
לפרוח מחדש

30 שנה

לתחיית יהדות קזחסטן

80 בתורתו של בעל ההילולא
דבר מלכות

04

הדר וגדלות בימי גלות
זכרונות

06

"מי שפוקד את ציון בעל
ההילולא, גורם נחת לרבי"
ראיון עם הרה"ח חיים שאול ברוק

08

נפלאות וישועות לתורמים עבור
רבי לוי יצחק
עדויות וסיפורים מרגשים מהשטח

12

נחתנו לתוך מדבר שממה רוחני
כך הוקמה יהדות קזחסטן

18

סיפור שמיימי מפעים על המגרש
בו החל הכול לפרוח מחדש

24

העבודה של השלוחים בקזחסטן
הדהימה אותי
שגריר ישראל בקזחסטן מספר מהשטח

28

כך ניצלו כתבי הקודש
נס ההצלה של הרבנית חנה

32

דבר הרב הראשי

קזחסטן - חב"ד על המפה

אחים וחסידים!

לאחר 30 שנות פעילות - חב"ד-ליובאוויטש בקזחסטן הולכת וגדלה ומתעצמת. המקום בו נספגו הדמעות שזלגו מעיניו של הצדיק המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן בהיותו בגלות, הצמיח שורה ארוכה של מוסדות יהודיים וחב"דיים לתפארת בבחינת "ויזרע יצחק בארץ ההיא... ויברכהו ה'". שליחותנו כאן היא במקום קרוב לליבו של הרבי - מקום ה'ציון' של אביו הרה"ק המקובל רבי לוי יצחק ע"ה שניאורסאהן.

באלמא אטא קיימת כיום קהילה יהודית גדולה ומפוארת ולצדה שורה ארוכה של מוסדות נלווים; אלה נותנים מענה לכל צרכי הקהילה מהחל ועד כלה: בית כנסת גדול ומפואר, מקווה טהרה, מערכת שחיטה ומערך כשרות מהודר, שיעורי תורה לכל הגילאים, מועדוני צבאות ה', בית התבשיל, ארגון נשי חב"ד ולצדו ארגון 'שפרה ופועה', מועדוני פעילות, מערכת הוצאה לאור והפצה, ואפילו 'חברא קדישא' וחלקה יהודית בבית העלמין.

חב"ד ליובאוויטש באלמא אטא אף הצמיחה גם קהילות יהודיות נוספות: בעיר אסטנה בירת קזחסטן, ובערים פבלודה, אוסט קמינגורסק, קוסטנאי, קרגנדה, וצ'ימקנט. בערים אלו הנמצאות בלב המדבר הקזחי - גשמי ורוחני - פועלים שלוחי המלך המפיחים יום-יום רוח חיים בקהילות היהודיות, ואף הקימו מרכזים יהודיים מרשימים.

אין ספק שהמוסדות המתנוססים לתפארת בסמוך לציון הק', המקום בו נפעלו ישועות אינספור, הם עדות חיה באופן של 'און יעקב' על פועלו של צדיק זה שגלה לקזחסטן והותיר בה חותם רוחני נצח.

כעת, אנו זקוקים לעזרתכם כדי לגדול ולהתעצם. זה הרצון של המשלח, הרבי נשיא דורנו, וזו גם שאיפתו של אביו, בעל ההילולא,

שגלה למדינה זו וברגבי אדמתה נטמן לפני 80 שנה. השתתפותכם היא זכות קדושה לגרום לרבי נחת רוח, ובאמצעותה נוכל להגיע לעוד אלפי נשמות הפזורות ברחבי המדינה, ולהפיח בהם זיק של יהדות.

הרבי כבר בירך, כי מי שיתרום לקרן לכבוד אביו, "לא מעט מעט", אלא 'הרבה הרבה', וה' יתברך בוודאי יוסיף לו כמה פעמים ככה, שכן "מידתו של הקב"ה מידה כנגד מידה" ועוד כמה פעמים ככה, ובאופן ד"מ"ידה טובה מרובה כו", "עד חמש מאות פעמים..." (התוועדות כ' מנ"א תשל"ט).

המציאות בשנים האחרונות הוכיחה זאת במקרים רבים - כאשר יהודים שתרמו לזכות רבי לוי יצחק עבור מפעליו הקדושים הממשיכים את פועלו, ראו ישועות של ממש, הם ראו בעיניהם התממשות אותה ברכה שהעניק הרבי בקשר לאביו בעל ההילולא - שהמידה כנגד מידה שהקב"ה נותן, היא מידה מרובה ומגעת עד ל-500 פעמים ככה. יהי רצון שזכות בעל ההילולא - ובנו הגדול הרבי נשיא דורנו - תעמוד לכל העוסקים והמסייעים בעבודת השליחות במקום גלותו, ויזכו בכל מיילי דמיטב, ובוודאי כשהוא רואה את הפעילות האדירה שקמה לתחייה סביב מקום גלותו בזכות שותפות של אלפי יהודים, הרי הוא מלא נחת ושמחה עד בלי די.

בברכת חסידים

יעקב יוסף

הרב ישעיה אלעזר הכהן
שליח הרבי ורבה הראשי של קזחסטן
ערב יום ההילולא כ"ף מנחם אב תשפ"ד

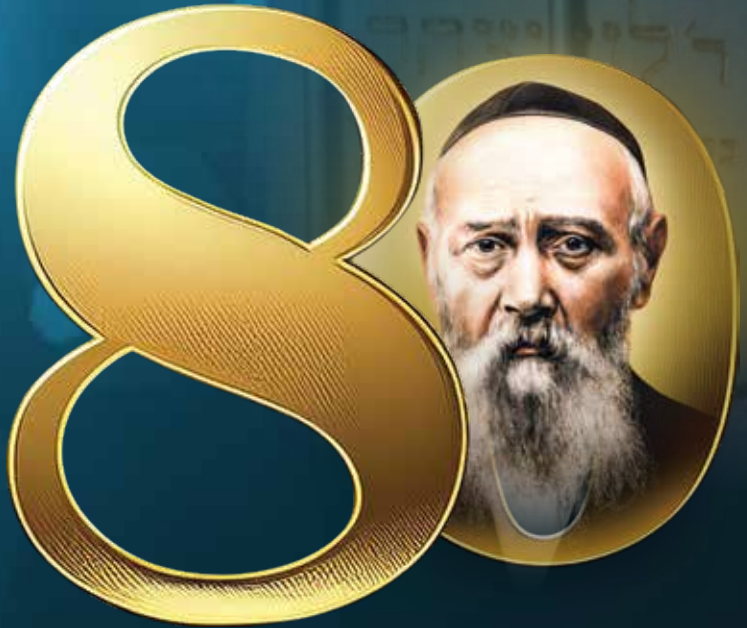
המגבית השנתית שע"י מוסדות חב"ד ליובאוויטש בסמיכות לציון הקדוש באלמא אטא, קזחסטן לתרומה בטלפון: 07-33898911 | להעברה בנקאית: יהדות קזחסטן (ע"ר) בנק פאגי - 52, סניף 177, מס' חשבון: 122580

שמות כל התורמים יועברו לתפילה וברכה בציון הקדוש של הגאון המקובל ר' לוי יצחק נ"ע!

תורמים וזוכים! כרטיס טיסה זוגי לציון הקדוש של בעל ההילולא עם אש"ל מלא

WWW.20AV.KZ

שנה

ללמוד מתורתו ביום ההילולא - דבר מלכות

הרב אליהו וולף

וּבַמָּה נִתְּנָה לוֹ הַכֹּחַ הַזֶּה, הוּא עַל יְדֵי חֲמִין וְשִׁמּוֹן שֶׁרַחֲצָתוֹ וְסִכְתּוֹ בָּהֶם. חֲמִין וְשִׁמּוֹן, הוּא הַגְּבוּרוֹת וְהַחֲסָדִים דְּבִינָה. חֲמִין גְּבוּרוֹת (כִּי חֲמִימוֹת הוּא מִצַּד אֵשׁ, גְּבוּרוֹת. וְכֵן "חֵם" בֶּן נֹחַ, הוּא לְנֶגֶד גְּבוּרָה ..), שִׁמּוֹן חֲסָדִים כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב וְשִׁמּוֹן יְמִינוֹ יִקְרָא.

רבי לוי יצחק הולך ומרחיב, הולך ומעמיק, בהסברת הדברים, וכדאי לעיין במקור.

***

ראוי לציין ביאור מיוחד שרבי לוי יצחק כותב תוך הסברת פרטי הדברים:

הגמרא מספרת שכאשר רבי חנינא היה בן שמונים, הוא היה "עומד על רגלו אחת - וחולץ מנעלו ונועל מנעלו".

סדר הדברים מעורר תמיהה: לכאורה קודם אדם נועל את נעליו ורק לאחר מכן הוא חולץ אותם, ומדוע הגמרא מקדימה וכותבת "וחולץ מנעלו", לפני "ונועל מנעלו".

וּמָה שֶׁנִּקְטָו מִתְּחִלָּה "חֹלֵץ מִנְעָלוֹ" וְאַחֲרֵי כֵן "נוֹעֵל מִנְעָלוֹ", וְלִכְאוּרָה הֲרִי אֵי אִפְשָׁר לְחַלֵּץ אִם לֹא הִיָּה נוֹעֵל מִתְּחִלָּה, וְאִם כֵּן הוּי לִיָּה לְהַקְדִּים "נוֹעֵל" לְ"חֹלֵץ".

רבי לוי יצחק מסביר את הדברים בהסבר פרקטי: כשרבי חנינא הגיע לגיל שמונים, היה זה בלילה, כאשר החל יום הולדתו, שכן היום מתחיל מהערב. כאשר הגיע הלילה בו נכנס רבי חנינא לגיל שמונים, רגליו היו נעולות בנעליים אותן נעל כבר בשעות הבוקה, כך שבהיותו בגיל שמונים, דבר ראשון היה עליו לחלוץ את נעליו שנעל בשעות היום, ורק למחרת בבוקר נעל אותן מחדש.

יֵשׁ לוֹמַר כִּי כְּשֶׁהִגִּיעַ לְשִׁמּוֹנִים שָׁנָה, מוֹנֵן שֶׁמִּתְּחִלָּה הוּא הַלִּילָה וְאַחֲרָי כֵּן הַיּוֹם. זֶהוּ שֶׁהִיָּה חֹלֵץ מִנְעָלוֹ - שֶׁהִנְעִילוֹ קִדְּם שִׁמּוֹנִים כְּשֶׁהִגִּיעַ לְשִׁמּוֹנִים; שֶׁמִּתְּחִלָּה הוּא הַלִּילָה שֶׁאֵז חֹלֵץ הַמְּנַעֲלִים כִּי הוֹלְכִין לִישׁוֹן אֵז חֹלְצוֹ, וְנוֹעֵל מִנְעָלוֹ בְּבֹקֶר בְּקוֹמוֹ מִשְׁנָתוֹ.

הגמרא במסכת חולין מספרת על כוחו הרב של רבי חנינא, גם בהיותו בן שמונים שנה: **"אָמְרוּ עָלָיו עַל רַבִּי חֲנִינָא, שֶׁהִיָּה בֶן שְׁמוֹנִים שָׁנָה, וְהִיָּה עוֹמֵד עַל רַגְלוֹ אַחַת וְחוֹלֵץ מִנְעָלוֹ וְנוֹעֵל מִנְעָלוֹ. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא, חֲמִין וְשִׁמּוֹן שֶׁסִּכְתָּנִי אִמִּי בִּילְדוּתִי, הֵם עִמְדוּ לִי בַעַת זְקֻנוֹתִי".**

רבי לוי יצחק מבאר את כל פרטי הדברים, באור פנימיות התורה.

הספירות "נצח" ו"הוד" נמשלו לרגליים, כמובא ב"פתח אליהו": "נצח הוד - תרין שוקין", והם נמשלים גם לילדים.

בחינתו של רבי חנינא היא הספירות "נצח" ו"הוד", והדבר מרמז בפסוק "הילדים אשר חנן אלקים וגו'". "חנן" מרמז על שמו של רבי חנינא, והקב"ה חנן את "הילדים" - את בחינת נצח והוד.

מקורן של הספירות נצח והוד ("הילדים"), היא בספירת הבינה ("בינה" נוטריקון: בי נצח הוד). ספירת הבינה מכונה בתואר "אם", והדבר מרמז על המקור של רבי חנינא, על אמה שלו, אשר היא זו שהעניקה לו את הכח לרגליו.

יֵשׁ לְפָרֵשׁ שִׁמּוֹן חֲנִינָא מוֹרָה עַל נְצַח וְהוֹד, כִּי חֲנִינָא הוּא בְּנֵצַח וְהוֹד, הַיְלָדִים אֲשֶׁר חֲנָן אֱלֹקִים כו' (כמו שכתוב במאורי-אור מערכת חנינה). זֶהוּ שֶׁהִיָּה הַכֹּחַ שְׁלוֹ בְּרַגְלָיו, שֶׁהִיָּה עוֹמֵד עַל רַגְלוֹ אַחַת וְחוֹלֵץ כו', רַגְלִים הֵם נְצַח וְהוֹד"...

"נִמְשָׁכִים מִבִּינָה, בִּינָה רֵאשִׁי-תְבוּת בִּי נְצַח הוֹד; הִינּוּ הָאֵם דְּרַבִּי חֲנִינָא, "אם" הוּא בְּחִינַת בִּינָה, הִיא הָאֵם בְּחִינַת בִּינָה, נִתְּנָה לוֹ הַכֹּחַ הַזֶּה בְּרַגְלָיו, בְּנֵצַח וְהוֹד".

רבי חנינא סיפר שאמו העניקה לו את הכח שלו על ידי שסכה אותו בילדותו ב"חמין ושמן".

"חמין" מבטא גבורות, חימום הוא תוצאה של אש. "שמן" מבטא חסדים, כלשון הפסוק במשלי "ושמן ימינו יקרא", השמן משוייך לצד ימין, צד החסדים. חמין ושמן מרמזים על החסדים והגבורות הכלולים בספירת הבינה.

המספר 80 בתורת בעל ההילולא

כי הרחיצה, ה"חמין", אינה מטרה, היא לא השיטה לחינוך, היא רק אמצעי בדרך למטרה. אם הילד מלוכלך אזי צריכים לרחוץ אותו במים חמים, לנקוט זמנית בקו הגבורה, אבל עיקר החינוך הוא "שמן", קו של אהבה וחסדים, "שסכתני אמי".

ויש לומר עוד ענין מה שהחמין ושמן שסכתה לו אמו בילדותו עמדו לו בעת זקנותו, הוא על-דרך מה שכתוב "חנה לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה" .. זהו "חמין" ו"שמן", הוא ירא-ה-חמין, אהבה-שמן, שסכתה (ונקט "סכתה" ולא "רחצה", כי העקר הוא אהבה) לו אמו בילדותו, הוא היראה ואהבה שהרגל בה מנעריו, עמדו לו בזקנותו, כשהגיע לבחינת כי יזקין".

[את ההבנה שהעיקר הוא החינוך בקו האהבה, רבי לוי יצחק מציין בביאורו לפני כן: "כי העקר בכאן הוא הסיכה, והרחיצה היתה לצורך הסיכה. והינו, שאם היה מלכלה, היתה צריכה לרחצו בחמין מתחלה, ואחר כך היה אפשר לסוכו".]

*

ובאשר למספר שמונים שנה, רבי לוי יצחק כותב שהדבר מרמז על כך שבשבעת העשורים הקודמים ייתכנו נפילות, אבל כאשר מגיעים לעשור השמיני, או אז "לא יסור ממנה":

וכן שמונים דוקא, כי שבע פעול צדיק" הוא בע' שנה הראשונים, וקם" כשהגיע לשמונים.

והוא מוסיף בהקשר של רבי "חנינא" עם התוכן של "חינוך".

כאשר יוסף פגש את אחיו בנימין אחרי שנות ניתוק ארוכות, הוא התבטא ואמר לו: "אלקים יחנך בני". המילה "יחנך" היא על משקל המילה "חינוך", והיא קשורה כמובן גם ל"חנינא", כדברי רש"י בביאורו על הפסוק: בשאר שבטים שמענו חנינה, "אשר חנן אלהים את עבדך", ובנימין עדיין לא נולד, לכך ברכו יוסף בחנינה.

וחנינא הוא מלשון חנוה, וכמו "יחנך", שהוא מלשון חנוה, והוא מלשון חנינא, ועין בפרוש רש"י בחמט בפסוק "יחנך בני", עין שם.

(תורת לוי יצחק, עמוד רמו)

אחרי ההסבר ה"פרקטי", רבי לוי יצחק מעמיק ומסביר את הדברים על פי תורת הקבלה לאור הסברו לעיל במהות הפנימית של הספירות בינה ונצח והוד.

הוא מעמיק בכך שהדבר מרמז על יום הכיפורים, שהוא בחינת בינה, ובהגיע יום הכיפורים, לפני כל-נדרי, חולצין את הנעליים, ונועלין אותם מחדש רק למחרת במוצאי היום, ולכן הגמרא מקדימה את "חולץ" לפני "נועל", והוא מרחיב בעומק הדברים תוך ביאור הקשר לאמו של רבי חנינא ולרבי חנינא עצמו.

***

בסופה של הרשימה, רבי לוי יצחק מבאר את הדברים בסגנון שונה קצת: "ויש לומר עוד ענין" - וההסבר הזה הוא שיעור בחינוך, מה הדרך לחנך את הילדים, על מה לשים את הדגש העיקרי, ועד כמה כח ההשפעה של החינוך הנכון עד לימי הזקנה.

ויש לומר עוד ענין מה שהחמין ושמן שסכתה לו אמו בילדותו עמדו לו בעת זקנותו.

שלמה המלך אומר: "חנוך לנער על פי דרכו, גם כי יזקין לא יסור ממנה". תוכן הפסוק שהחינוך בגיל צעיר, "חנוך לנער", מעמיד את הילד על הדרך הנכונה עד ימי זקנותו, "גם כי יזקין לא יסור ממנה" - מקביל לסיפור הגמרא שאמו של רבי חנינה סכה אותו בחמין ושמן בילדותו, והדבר השפיע עליו עד לימי זקנותו.

והחינוך צריך להיות בשני המישורים, גם בקו האהבה וגם בקו הגבורה. גם "שמן", שהוא בחינת "שמן ימינו", צד ימין, צד החסדים, קו האהבה, וגם "חמין", אש, גבורות. "חמין ושמן שסכתני אמי".

ורבי לוי יצחק מאיר ומדגיש את העובדה הבאה: אמו של רבי חנינה השתמשה גם ב"חמין" וגם ב"שמן" - גם בגבורות וגם בחסדים - אבל הגמרא כותבת רק "שסכתני אמי", שאמו סכה אותו, ביטוי המתייחס רק לשמן. הגמרא לא כותבת "שסכתני ורחצתי", אין כאן ביטוי לרחיצה, למים החמים.

שגב הדרתו של הצדיק בגלות

בית בצ'אלי, מקום גלותו של רבי לוי יצחק

בגלות רחוקה, במקום נידח, הרחק ממקום מושבם של יהודים, שהה רבי לוי יצחק בתנאים קשים מנשוא, ועם זאת שמר על צלם יהודי, על הדרת רבנותו, חי באהבת התורה, ובה השתעשע ככל שיכול היה, עד לאותו יום מר ונמהר...

שניאור זלמן לוין

רטובים תמיד מזלעפות הגשם, ורצפת הבית אף היא מעורבת מטיט וחמר. הבית בקושי משמש כמחסה ומסתור מפני השמש והברד, השלג והקיטור ורוח הסערה המייבבת בכל שעות היממה.

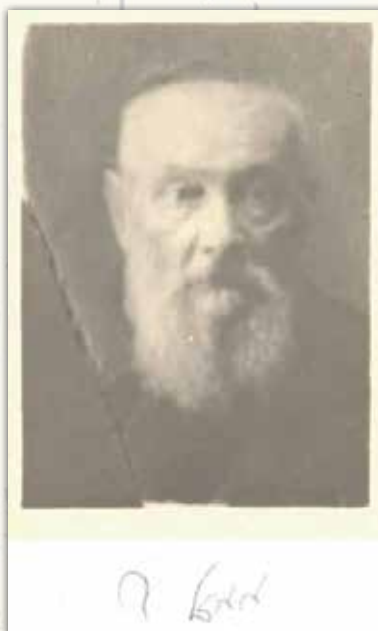
השמש הלוהטת בימות הקיץ מעלה מהעפר צחנה וסרחון, הגורמים למחלות מסוכנות ומקצרות את חי האדם.

"כדי להיכנס לחדר המגורים שלנו, צריך היה לעבור פרוזדור, כולו רטוב מבזך והיתושים הרבים ששרצו שם החשיכו את האור", סיפרה לימים הרבנית חנה ביימנה. "מהפרוזדור היה צורך לעבור דרך חדר האוכל וחדר השינה של בעלי הבית, עד לחדרנו הקטן.

"כדי לשתות מעט מים, היה דרוש לחכות זמן ניכר עד שהחול שקע, ורק לאחר מכן אפשר לשתות מהמים. בלילה הארנו את חדרנו במנורה קטנה שהייתה איתנו. החום בקיץ היה קשה מאוד. קשה מנשוא.

מסתבר שהיתושים היו "שותפים" לאדם בכל אשר פנה: ברחוב, בבית, במטבח, בארונות, בכלי האוכל, במאכל ובמשקה; בלכת האדם לישון ובקומו ממיטתו. בכל אשר תפנה יתוש קדמך.

"לעת ערב, כאשר חטפה אותנו השינה, קפצה עלינו רוגזם של היתושים" הוסיפה הרבנית חנה לספר. "זמזומיהם ועקיצותיהם הפריעו לנו מאד ולא יכולנו להפטר מהם. התגוננות אחת היתה נגדם: הסתגרות מוחלטת וסתימת כל חור וסדק פתוח שבחדר למען לא יחדור יתוש פנימה. אפשרות שניה היתה להצית אש בחומרים המעלים עשן סמיך שהיה מגרש באופן זמני את בעלי החיים הבלתי-קרואים שלנו. אך אפשרות זו היתה קשה במיוחד, בגלל העשן המחניק".

איש גבוה, בעל הדר ותואר פנים היה רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל, רבה של יקטרינסלב. שנים רבות הנהיג את עדתו בגאון, למרות הרדיפות מצד הקומוניסטים. לצד היותו אב לקהל עדתו, רחום-לב היה, גיבור עז-נפש שלא חת מאיש בכל הקשור לשמירת גחלת היהדות.

ב-3 לפנות בוקר, ליל ט' בניסן תרצ"ט, התדפקו ארבעה קלגסי נקווד. על דלת ביתו, ולקחוהו למאסר. חודשים ארוכים שהה בחקירות, מתוכם 32 ימי צינוק ארוכים, עד שנגזר דינו: **חמש שנות גלות.**

שבור ומיוסר מתנאי המאסר הקשים והחקירות המתישות בכלא הסובייטי, הובל הצדיק הדגול ימים ארוכים ברכבת אסירים כאחרון הפושעים לאסיה התיכונה, אל צ'אלי שבקזחסטן.

"ימים ארוכים לא באה טיפת מים לפי", סיפר לימים, "מה רבה היתה שמחתי כשסוף סוף השגתי מעט מים, הרי ימים ארוכים לא נטלתי ידיי כהלכה!" אמר ובכך הסגיר כי מעט המים שהיו לו לשתיה, היו בשימוש אחר לחלוטין - קדושת וטהרת הידיים...

אחרי נסיעה ארוכה הגיע לגלות צ'אלי, כבר קטן ועלוב, נידח בכל קנה מידה, שם נאלץ הצדיק לשהות בתנאים קשים מנשוא. לא בכדי השם צ'אלי מעורר חלחלה וזעזוע.

תלאות גלות

עפרה - עפר תיחוח, בוז של עפר ומים, אשר אינה סופגת ואינה מתייבשת לעולם. היתושים המתהווים מהביצות, ממלאים את כל האויר בתיה של צ'אלי עשויים מחמר וטיח, קירותיהם

זה בא לידי ביטוי ביתר שאת בשמחת תורה, כשהוא בדרך וגלמוד. אין ספר תורה ואין המון-עם מכרכר סביבו. לא עוד עשרות ומאות זוגות העיניים הנעוצות ברב הדור הפנים המפוז סמוך לכותל המזרח של בית הכנסת הגדול בעיר; שוב לא נשמעו קולותיהם של המון האדם שהיו פותחים את פיהם בשירה ובזמרה, משבחים ומפארים לנותן התורה.

כעת הוא נמצא לבד, במקום נידח אפל ברובו, אשר כף רגל יהודי לא דרכה שם מעולם - ולמרות זאת נשמע קולו של היהודי הנצחי, אשר המגף הסובייטי לא יכול לו... לא שבר את רוחו...

"עצמי בלתי משתנה" - מושג ידוע הוא בתורת החסידות העצמי הזה, היכן שלא ימצא - "עצמי" הוא, אינו מתפעל מסביבתו ואינו מושפע מאווירת המחנק שמסביבו. הצדיק הגדול לא שם לבו לנעשה מסביב - הן שמחת תורה היום, ובשמחת תורה צריך לשמוח.

כשהגיע זמן ההקפות, התחיל הרב לומר בקול רם את פסוקי "אתה הראית" באותו ניגון כפי שהיה אומרם בבית הכנסת שלו, בנוכחות מאות מתפללים... שם וגם כאן... בדיוק אותה שמחה יצר הרב בחדרו הצר שבגלות. הוא אמר כל פסוק, שר את ניגון ההקפות שלו, ובשטח הפנימי שבין השולחן והמיטה רקד את ההקפות...

"זך וישר הושיעה נא, חומל דלים הצליחה נא, טוב ומטיב עננו ביום קראנו"!

במילים אלו ניתן היה להרגיש את המיית לבו ותפילתו ששמחתו תהיה שמחה זכה וברורה.

"עבורי היתה זו חוויה קשה", סיפרה הרבנית חנה. "קשה לבן אדם כמוני לתאר את הבעת פניו בעת שאמר בקול תפילות אלו. ישבתי בפניה על שרפך עץ והתבוננתי בגדלותו, בתקיפותו ובאהבת התורה של איש זה, כיצד הוא רוקד בכל עוז בכל שבע ההקפות.

היא לא ידעה כי בדיוק באותו יום, הוציאו הנאצים ימ"ש את יהודי עירם יקטרינטסלב, אל מחוץ לעיר, שם נורו ונהרגו אלפים רבים, ובהם חסידי חב"ד רבים. רק בודדים הצליחו בנס להציל את נפשם מגיא ההריגה. - 55,432 מומתים ביקטרינטסלב, תחילת אוקטובר 41" רשמו המרצחים בעט ברזל.

"ימים ארוכים לא באה טיפת מים לפי", סיפר לימים, "מה רבה היתה שמחתי כשסוף סוף השגתי מעט מים, הרי ימים ארוכים לא נטלתי ידיי כהלכה"

ימי אחרית

בתקופה האחרונה לחייו, היו פניו של רבי לוי יצחק כחושות מאוד, וחיוורון עז שלט בהן. או אז נודע כי הוא חולה שחיייו נתונים בסכנה, והוא הורשה לעבור לעיר גדולה יותר - אלמא אטא.

למרות הכל, הפיח בשאירת כוחותיו רוח של אמונה בקרב העצמות הדוויות של יהודי אלמא אטא.

מעט חסידים ששהו בעיר, סעדו אותו בתקופה האחרונה, אך עם זאת נזרה גזרת שמים, וביום רביעי, כ' מנחם אב תש"ד, טרם שקעה החמה, נפרדה נשמתו של אותו גאון וצדיק מעל גופו הטהור, ועלתה לשמי רום, חזרה לצור מחצבתה - - -

בתהלוכת אבל שקטה ועגומה, ליוו קומץ גולים יהודיים מפוחדים למנוחת עולמים את אחד האחרונים ממנהיגי היהדות הפצועה של ברית המועצות. הסכנה הייתה גדולה. הללו ידעו כי אפילו לוויה של רב תתפרש כהפגנה בלתי חוקית ומשתתפיה עלולים היו לשלם בעד "חטא" זה בשנות מאסר רבות, בפרט לוויה של 'שניאורסאהן'.

גם קבורתו היא בגלות - כאשר עם השנים השתלחו נכרים לתוך החלקה היהודית בה נטמן, ועל מצבותיהם סמנים של עבודה זרה. גלות בתוך גלות.

אלו התנאים בהם גר הצדיק, לפרקים עם רעייתו הרבנית חנה שהגיעה לשאת עמו בעול-אחד את עול הגלות, "עמו אנכי בצרה", ולסייע בעדו ככל שיכלה בכוחותיה הדלים.

אפילו השגת ככר לחם הייתה כרוכה בקשיים מרובים ולא אחת היו מוותרים על הלחם הקלוקל הזה, ובלבד שלא לעמוד בכל הסבל והעינוי, הביזוי וההשפלה, אשר היו כרוכים בהשגת ככר לחם במשקל קילוגרם אחד, או פחות אשר צריך היה להספיק לבעליו למשך שלושה ימים רצופים!

לא פעם, רבי לוי יצחק עצמו יצא להביא את הלחם עבורם. הוא היה מקדים לצאת מהבית ומהגיע למקום חלוקת הלחם זמן ניכר לפני התחלת החלוקה כדי לעמוד בראש התור במרבית המקרים היתה כמות הלחם מספיקה רק לחלק הראשון של העומדים בתור, ואילו אנשי השורה האמצעית והבאים אחריהם נאלצו לחזור בידיים ריקות.

מעט חסידים ששהו בעיר, סעדו אותו בתקופה האחרונה, אך עם זאת נזרה גזרת שמים, וביום רביעי, כ' מנחם אב תש"ד, טרם שקעה החמה, נפרדה נשמתו של אותו גאון וצדיק מעל גופו הטהור...

שם נאלץ הצדיק, שבע המרורים, להתעמת עם האספסוף שהגיע אליו הוא לחלוקת הלחם. אלה היו מורכבים מטיפוסים שונים ומשונים: אסירים או עבריינים שהוגלו מכל מיני מדינות. כל אחד נדחק לראש התור, בליווי צעקות וקללות אשר לא אחת הביאו לתגרות ידים חריפות.

למרות שהיה בלבוש פשוט כדי שלא לעורר תשומת לב, לא יכול היה רבי לוי יצחק להסתיר את תווי פניו העדינות ופראצופו היהודי שמשכו תשומת לבם של האיכרים המגושמים. היו מהם שהבינו כי אין להתייחס אליו כאל שאר האסירים, וכי זכאי הוא ליחס של דרך ארץ והערצה.

ועם זאת, לא תמיד נשאר לחם עבורו ועבור הרבנית שאיתו, והוא נשאר ללא לחם לאכול במשך חודש ימים...

מצבו בגלות היה כה קשה, שכאשר קיבל בנו הרבי את תמונת אביו, אחר עשרות שנים, הזדעזע ממראהו. הוא לא יכול היה להביט בתמונה, מיהר להפכה על פניה והניחה על שולחנו. במילה אחת בלבד בת ארבע אותיות, מיצה את כל סערת נפשו נוכח תלאות הגלות שעבר אביו בגבורה סוערת.

אאז"ל?"

ובמילים פשוטות: "הזהר אדוני אבי ז' ל???"

באהבתה ישגה תמיד

כאמור, רעייתו הצדקת, הרבנית חנה, הגיעה להיות עמו יחד בתנאי הגלות הקשים, לסייעו ולתמוך בו בכל הליכותיו. "עם שמחתי הרבה על כך שעלה בידי לראות את בעלי שוב, הרי מראהו החיצוני ולבושו, כמו כללות השינוי שחל בפניו, והשינוי שהורגש איכשהו בכל מראהו, חוררו חור בלבי", מתארת הרבנית בשורות אחדות את גודל הכאב. "אבל מובן שהתחזקנו למרות הכל, גם הוא וגם אני".

למרות החיים בתת-תנאים אלה, גלות עמוקה מנשוא, המשיך רבי לוי יצחק בהנהגות הקודש שלו. לא אף ז', אלא כתב בשיירי דיו-ביתי את הערותיו וביאוריו על תורת הקבלה "תורת לוי יצחק", דיו שהופק בידיה האמונות של הרבנית.

"בדרך-כלל, בתנאים ובנסיבות שכאלו, בני-אדם אינם דומים עוד למה שהיו בעבר; הם הופכים במידת-מה לאנשים אחרים. אולם בעלי - כל אימת שעלה בידו למצוא נייה, אפילו עמודים בודדים, היה כותב עליו דברי תורה. "יום אחד נכנס אל החדר בפנים צוהלות ואמר לי: 'לו יכולתי, צריך הייתי להתוועד עכשיו עם מיישהו. סיימתי לכתוב עניין - ממש הפלא ופלא!...' אינני יכול היה לחלוק את סיבת התפעלותו, ומיישהו אחר - לא היה".

כן, גם במקום האפל הזה, לא פסק צדיק נשגב זה מלשקוד בתורה ככל שיכול היה עם מעט הספרים שהוגלו עמו. אהבת התורה ודבקות-הנפש אפפו אותו בכל עת.

אהל
כ"ק הרה"ק מוהר"ר
לוי יצחק נ"ע
שניאורסאהן

מנהל ועד הנחות בלה"ק, המוסד שהוציא לאור עולם את "תורת מנחם תפארת לוי יצחק" ואת יומניה של הרבנית חנה, מגיע מדי שנה, כעשרים שנה, ל'ציון' באלמא אטא לכבוד יום ההילולא >> בראיון ראשון מספר הרב חיים שאול ברוק, על הרגש המיוחד שיש בעת ביקור ב'ציון, ועל 'דרישת השלום' שהוא מביא לרבנית חנה מההמונים שמגיעים ל'ציון' בעלה >> "להגיע לציון של אבא של הרבי - זה הכבוד של הרבי!" הוא אומר בנחרצות >> ראיון

ראיון: מנחם זיגלבוים

כשנוסעים לציון של רבי לוי יצחק, זה הכבוד של הרבי!

רק כשרואים את ה'ציון', אפשר להבין...

כיוון שכך, קל להבין שכאשר נוסעים לציון של אבא של הרבי, הרי זה הכבוד של הרבי עצמו! אין זה סוד ששנים רבות לא יכלו לנסוע כלל לאלמא אטא. גם לאחר נפילת חומת הברזל, רצייתי לנסוע כמה פעמים, אבל זה לא היה פשוט כפי שזה היום.

שנה אחת הצטרפתי לנסיעתם של ידידי ר' יוסי כ"ץ ור' שלום ליין לכבוד כ' מנחם אב בטיסה הלון-ושוב. רצינו להספיק להגיע בחזרה לניו יורק בו-ביום כדי להספיק להיות גם באוהל של הרבי ביום ההילולא. ואכן, מאז שנת תשס"ד ועד היום, כעשרים שנה, אנו נוהגים להיות באלמא אטא ביום ההילולא, ומספיקים להגיע באותו יום אל הציון של הרבי (בזכות הפרש של 10 שעות בין אלמא אטא לניו יורק).

בנסיעה זו כרוך מאמץ גדול והוא נעשה כדי לכבד את הרבי.

ידוע שפעמים רבות הרבי הוקיר תודה לא-רגילה לכל אלה שעבדו אצל אבא שלו או עזרו לו, באמרו כי בעצם הוא-עצמו היה צריך לעשות את זה. אז בגשמיות, הרבי עצמו לא יכול היה לנסוע לציון של אביו, ממילא הנסיעה שלנו היא בשביל כבוד הרבי.

בנוסף, הייתה לנו הזכות להוציא לאור את חמשת הכרכים של "תורת מנחם - תפארת לוי יצחק"; ואם לא די בכך, הרי שבשנת תשע"א הגיע לידינו גם רשימות יומנה של הרבנית חנה ע"ה.

אחד הדברים המופלאים שהיו - והרבי עצמו הזכיר זאת באחת משיחות קודשו שאף הוגהה-כי לאחר יציאתו של אדמו"ר הרי"צ מרוסיה ..נשאר הוא [רבי לוי יצחק] נכדם היחידי של אדמו"ר הזקן, אדמו"ר האמצעי והצמח צדק

והמצבה אצל רבי לוי יצחק במסירות נפש. כשחזרו לארצות הברית בחודש תשרי תש"ן, הכניסו דרך המזכיר את המפתח ל'ציון' באלמא אטא.

השניים כבר יצאו בדרכם לשדה התעופה כדי לשוב לארץ הקודש, כשהמזכיר הרב לייבל גרונר קרא להם חזרה ואמר להם כי הרבי ביקש שהם עצמם ימסרו לו את המפתחות.

הרב חיים שאול ברוק בתפילה על הציון הק' של רבי לוי יצחק

מופתעים ונרגשים נכנסו השניים ליחידות נדירה בגן עדן העליון. הרבי המתין להם וקיבל מידם את המפתחות ושאל "זה המפתח של האוהל?" [מעניין שהרבי השתמש בביטוי 'אוהל', שכן אנו ידענו עד אז שרק אצל רבוותינו נשיאנו זה נקרא כך] והרב דוד נחשון השיב בחיוב. כאן בירך אותם הרבי בברכות נפלאות ולא רגילות וכו'.

במשך השנים זכינו בו'ענד הנחות בלה"ק, להדיר את התורה של אבא של הרבי, וכן את דברי התורה של הרבי המבארים את דברי התורה של אביו. ראינו במוחש כמה 'קאך' היה לרבי בתורה של אביו.

רבים מכירים את דמותו של הרה"ח הרב חיים שאול ברוק, בעיקר בזכות תפקידו כמנהל "ועד הנחות בלה"ק", מי שמקדיש את חייו בהוצאה לאור של תורת הרבי נשיא דורנו.

מאות כרכים מתורתו של הרבי בלשון הקודש, נזקפים לזכותו ("תורת מנחם התוועדויות", "ספר המאמרים", "יין מלכות", "תפארת לוי יצחק", "רשימות", ועוד) כמו עוד ספרי חסידות רבים בהם עסק במשך השנים, והוא השקה בנאמנות ובמסירות את עדת החסידים מתורתו של הרבי.

זה עשרים שנה (!) שהרב ברוק מגיע לאלמא אטא בכל יומא דהילולא כ"ף מנחם אב, כדי לפקוד את ציונו של הגה"ק רבי לוי יצחק שניאורסאהן, כמעט אין לזה אח ורע.

כל כך הרבה שנים אתה מתאמץ ומגיע לאלמא אטא, מה בעצם עומד מאחורי זה?

"הסיבה פשוטה", משיב הרב ברוק, "אני רוצה לכבד את הרבי! ככה פשוט..."

אני רוצה להזכיר כי בשנת תנש"א נסעה קבוצת שלוחים לאלמא אטא כחלק מהכינוס, ובאותה שבת הרבי דיבר על כך בהתוועדות בהפלאה רבה מאוד בקראו לזה "פלא שמתרחש בימים אלה ממש" - "כינוס אנ"ש והשלוחים שיחיו במדינה רוסיה, שהתכנסו מכמה וכמה מקומות (גם משאר מדינות שבעולם) בעיירה ליובאוויטש, כולל גם כדי להשתטח על ציוני קודש של רבוותינו נשיאנו ששם מנוחתם כבוד, וגם על הציון הק' של אדמו"ר ז"ל (שיום ההילולא שלו, עשרים באב, מתברך מיום השבת קודש זה)". ומי שלומד את הדברים, רואה כיצד הרבי מקשר זאת כחלק מסימני הגאולה, לא פחות!

כידוע, לאחר שר' דוד נחשון שי', וידידו ר' אבי טאוב ע"ה נסעו להקים מצבות וציונים אצל רבוותינו נשיאנו, בין השאר הם בנו את הציון

[בעמדת מנהיגות דתית] במדינה ההיא, ולכן פנו אליו גם בעניני הדרכה וכו' וכו' (ספר השיחות תשמ"ח, חלק ב' עמוד 588). כלומר, הנהגת החסידים ברוסיה עברה במידה מסוימת לרבי לוי יצחק. אלו דברים מופלאים!...

אפשר להוסיף ולתאר עוד כהנה וכהנה אודות גדולתו של רבי לוי יצחק, ועל הכבוד הרב שהרבי רחש לאביו.

זו הסיבה שדוחפת אותי לנסוע מדי שנה ליום ההילולא לציון שלו.

כדאי הוא בעל ההילולא, לסמוך עליו

כמדי שנה, גם בשנה שעברה ציינו יהודי אלמא אטא את יום ההילולא, כ"ף מנחם אב תשפ"ג, בהתוועדות גדולה שהתקיימה בחצר הרחבה של בית הכנסת בעיר האירוע נעשה במקביל לבואם מכל העולם של מאות רבות של חסידים ואנ"ש. קל להבין כי האירוע הזה, הוא אחד משעות השיא של יהדות אלמא אטא במשך השנה.

דא עקא, שבבוקר אותו יום הודיעו החזאים, כי צפוי לרדת גשם ברחבי העיר. כבר משעות הבוקר אפשר היה לראות סימנים מוקדמים בעבים קודרים שמלאו את השמים.

הרב ישעיה כהן, השליח והרב הראשי של קזחסטן, הזדרז ללכת לציון ולבקש שהאירוע השנתי המיוחד יעבור בשלום ללא עגמת נפש. כשחזר מהציון, הוסיף וכתב מכתב לרבי אותו הכניס בין דפי האגרות קודש. במכתב ציין כי זה עתה היה אצל האבא, וביקש שלא יירדו גשמים במהלך האירוע הנעשה לכבודו של רבי לוי יצחק. בתשובה שנפתחה באגרות קודש, בלטו לפניו המילים "יהיה גאולה בגשם וגאולה ברוח"...

למותר לצייין, כי ההתוועדות כולה התקיימה ברוב רושם, כאשר לאורך כל אותן שעות, לא ירד גשם, ואפילו הרוח לא נשבה. לאחר מכן התברר, כי בעיר עצמה ירדו גשמים עזים...

כדאי הוא בעל ההילולא, המרא דאתרא, לסמוך עליו.

איך ההרגשה כשאתה מגיע לשם?

כשהגעתי לשם בפעם הראשונה, ראיתי את המקום בו טמון אבא של הרבי. אפשר להבין סוף סוף את מה שהרבי אמר פעמים מספר - כי אביו נשלח לגלות, נפטר בגלות ונשאר קבור בגלות. אביו של הרבי טמון בבית קברות גוי, ורק בחלקה המגודרת הסמוכה למקום קבורתו טמונים יהודים.

גם אם תלמד את השיחות מאה פעמים, רק כשאתה רואה זאת בעיני בשר, ואתה קולט את עומק הגלות בו נתון אבא של הרבי עד עצם היום הזה, הלב מתכווץ מגודל הצער.

סיפרת קודם שאתה חוזר עוד באותו יום לניו יורק ופוקד את הציון של הרבי. מדוע?

אכן, חשוב לבקר בציון באלמא אטא, ועם זאת - לנו יש את הרבי שלנו. בכל פעם כשאני חוזר, אני פוקד גם את הקבר של הרעבצען חנה. אני לא יכול לומר שאני מביא דרישת שלום מבעלה באלמא אטא, אבל אני כן מספר שהייתי שם רק לפני שעות ספורות, והיו שם אנשים לרוב שבאו לכבד את זכר בעלה הדגול...

ידוע שהרבנית חנה מאוד דאגה על כך שמשאירים את בעלה לבד בגלות, ואת דאגתה הביעה בפני מקורביה. והנה כעת מגיע ציבור גדול בלי עין הרע.

כואב לומר, אבל היו שנים (כולל בשנים הראשונות בהן נסעתי), שבים ההילולא הגיעו אולי מניין אנשים... אני זוכר ששנה אחת הגעתי בכל מנחם אב בשעות הבוקר, והמקום היה נעול. פשוט לא היו אנשים! היינו צריכים לנסוע לבית חב"ד כדי לקבל מפתח. כאב הלב.

מאז תשס"ד בה נסעת בפעם הראשונה, אתה מגיע בכל שנה...

אכן. בהתחלה היינו שלושה-ארבעה חברה שהגיעו מניו יורק, ועם הזמן הגיעו יותר ויותר, כולל גם קבוצות. בשנים הבאות החל להגיע הנגיד ר' אבי שאולזון, והוא חולל מהפכה רבתי בנושא בכך שאיפשר לאנשים רבים להגיע במשך מספר שנים. הוא פשוט החיה את המקום!

הרגשה מיוחדת כשמגיעים לציון

לרב חיים שאול ברוך יש קשר רגשי פנימי-אישי לדמותו של רבי לוי יצחק. לא רק בגלל שעסק רבות בהוצאה לאור של תורתו, או בזמניה של הרבנית חנה. זה החל הרבה קודם לכן.

זה היה בזכות אחיו לוי יצחק ברוך - הראשון שנקרא על שם אביו של הרבי... "עד אז כולם נתנו שמות 'יוסף יצחק' על שם הרבי הרי"צ. השם 'לוי יצחק' לא היה שגור בפי הציבור", מספר הרב ברוך.

הוריו, הרב מנחם מענדל וחנה ברוך, נישאו בשנת תשי"ג והתגוררו בראשון לציון. לא הרחק מהם התגורר הרה"ח ר' יעקב יוסף רסקין, שהיה מהאנשים שסייעו במסירות נפש לרבי לוי יצחק במקום גלותו, והוא עמד בקשר עם הרבנית חנה גם לאחר שהגיעו לארצות הרווחה. פעם כתבה לו: 'מה יהיה עם שם אחרי בעלי?' היא הוסיפה וציינה בכאב כי לבנה הגדול אין ילדים, לבנה לייבל יש בת אחת, ואין מי שיתן שם...

"כשנולד אחי, הגיע ר' יעקב יוסף לסבא שלי, וסיפר לו אודות דבריה. סבא הלך לאבי-בנו, ואמר לו 'אתה רוצה לעשות נחת לרבי? תן שם על שם אביו', מספר הרב ברוך. 'אבא דיבר עם אימא, ושניהם הסכימו, ואכן נתנו את השם.

"אחי נולד בל"ג בעומר תשי"ב, וברית המילה התקיימה בכ"ה באייר. מיד לאחר מכן, אבא כתב על כך לרבי. מכתב התשובה של הרבי נכתב ב"ב בסיוון תשי"ב, והרבי כותב לו שלא בנוסח הרגיל, במילים אישיות מלאות רגש:

זה עתה נתקבל מכתבו, בו מודיע אשר נולד לו בן למזל טוב ונקרא שמו בישראל ע"ש אאמור"ר ז"ל, לאורך ימים ושנים טובות.

והנני בזה להביע ברכת, אשר הוא חזונתו שיחיו יגדלוהו לתורה לחופה ולמעשים טובים מתוך הרחבה ומנוחת הנפש ומנוחת הגוף.

כשאהיה על הציון של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נב'ג'מ זי"ע, אזכירו ואת חזונתו ואת הרך הנמול שיחיו לבריאות הנכונה ולטוב גשמי ורוחני, ויהי רצון מהש"ת, אשר כשם שגורם

הרב סיימון גייקובסון, הרב משה קוטלרסקי, הרב בערל לאזר, הרב ישעיה כהן והרב שמואל קמינצקי בציון הקדוש באלמא אטא

קשה לתאר את גודל עבודתם של השלוחים באלמא אטא

כאמורה בשנים הראשונות הציבור שהגיע ליום ההילולא, היה קטן ומעט. אולם ברבות השנים, הציבור הלך וגדל, הלך והתרבה. ההמונים שמגיעים כיום להתפלל ולבקש ישועות, נהנים מהכנסת אורחים שמעניקים להם שלוחי הרבי הפועלים בסמוך לציון כל ימות השנה.

"אכן כן", מסכים לחלוטין הרב ברוק, "השלוחים נמצאים שם במסירות נפש ממש! אולי זה נעים לבוא לכ' אב ולפגוש שם מאות רבות של אנשים, ואולי יותר, אבל אחרי יום או יומיים, כולם עוזבים והשלוחים נשארים שם במשך השנה כולה. הם נמצאים במדבר שממה - מדבר כפשוטו, בגשמיות, שכן אלמא אטא נמצאת באמצע מדבר בגשמיות. וגם ברוחניות - אין זה פשוט לחיות שם כלל ועיקר.

במשך השנים השלוחים הפכו את אלמא אטא, ואת קזחסטן כולה למקום שבו יהודי יכול להרגיש בנוח. אין מילים להעריכה שמגיעה להם. אבל אנחנו, אנשים "יושבי בתי חומר", איננו יכולים לעשות הרבה יותר מזה - עלינו להשתדל לכל הפחות לעזור להם בכל דרך שאפשר. מי שיכול יותר - תבוא עליו הברכה, וגם מי שיכול פחות; כל השתתפות בפעילות שלהם, פשוט מחזקת את השלוחים המחזיקים את המקום כל השנים, וכל השנה, לכבודו של הרבי ובית רב..."

אינני מדבר רק על ל' אב; זה בוודאי יום שבו צריך להדגיש את העזרה להם - אבל אפילו בכל ימות השנה. מי שראה את העבודה שהם עושים, פשוט קשה להאמין..."

עוסקים בתורתו, וכשחוזרים - כל הדרך הופכת להתועבות חסידים..."

עסקת הרבה בתורה של אבא של הרבי, וגם בהוצאה לאור של היומנים של הרבנית חנה. האם היתה לך חוויה מיוחדת בעבודת הקודש הזאת?

ראשית, המוסד "ועד הנחות בלה"ק" זכה שעל ידו התפרסמה לא רק התורה של הרבי, אלא גם התמונה הנוכחית של רבי לוי יצחק. שנים רבות הייתה רק התמונה הישנה מתקופת הגלות. כשהגיעה התמונה הזאת מתוך תיק החקירה של הנק.ו.ד., היא לא הייתה באופן הראוי לדפוס, בלשון המעטה. היו כמה חבר'ה שניסו להדפיס את זה, והרבי לא הסכים. אנחנו עסקנו אז בהוצאה לאור של "תפארת לוי יצחק" על ספר שמות, וביקשנו מהרבי רשות להדפיס את זה. היה צריך לסדר את התמונה כראוי, וזה נכנס לרבי וחזר כמה פעמים עד שהרבי הסכים להדפיס את התמונה שכולנו מכירים היום.

עצם היחס שהרבי העניק לך, נתן לנו דחיפה גדולה להמשיך עם זה.

גם בקשר ליומני הרבנית חנה - היומנים הגיעו אליי באופן נפלא, לאחר שהם היו מונחים אצל מיישהו שנים רבות, ואנחנו פרסמנו את זה לאט לאט. אני מקווה בקרוב ממש זה ייצא כספר מסודר, מה שמהווה אוצר של ממש. הלוואי והיו לומדים את השיחות כמו שאנ"ש למדו את זה..."

לי קורת רוח ביותר במה שקרא שם בנו בשם אאמו"ר ז"ל, הרי יזכהו השי"ת להיות בקורת רוח ונחת רוח מכל בני ביתו וגם מעצמו שיחיו, הן ממצבם בגשמיות והן ממצבם ברוחניות, ויזכה לבשר תמיד אך טוב וחסד.

מאז - ממשיך הרב ברוק לספר - בכל שנה, אמא שלי צילמה את בנה לוי יצחק (באותן שנים היה צריך לגשת במיוחד לצלם כדי שיצלם תמונות), והייתה שולחת תמונה לרבנית חנה, שעקבה בהנאה אחרי גידולו.

כך שדמותו של רבי לוי יצחק, מושרשת אצלי ברגש כבר מאז הייתי ילד קטן. רבי לוי יצחק היה מאד נוכח בהוויה המשפחתית בה גדלתי..."

יש הרגשה מיוחדת כשמגיעים לציון?

מלבד הכאב לראות את אבא של הרבי בגלות, כפי שאמרתי קודם, יש גם התרגשות לא רגילה, לא-מוסברת.

הייתה שנה אחת בה הגעתי לציון, והנה אני פוגש שם באברך, תלמיד חכם בנגלה ובחסידות, אבל בעניינים של רגש, הוא קצת פחות... יש בו נטיה לאדישות מסוימת. והנה אני רואה אותו נמצא בהתרגשות גדולה. אמרתי לו בתדהמה: "אתה?!"... והוא ענה: "מה שרואים פה, אין בשום מקום אחר..."

בכלל, בכל פעם שאנחנו נוסעים לאבא של הרבי, אנחנו עושים הכנה מתאימה על ידי לימוד התורה שלו, או בלימוד ביאורים של הרבי על תורת אביו. כמובן גם באלמא אטא עצמה אנחנו

להודות לאביו של הרבי על שנתן לנו את הרבי...

הראש מעל המים ולהשאר יהודים - הוא הרבי.

"זו הסיבה שהוא מגיע לאלמא אטא כל שנה, כדי להודות לאביו של הרבי על שנתן לנו את הרבי..."

"לא רק הוא - אלא כלל ישראל בא להודות לאביו של הרבי על שנתן לנו את הרבי, ובוודאי השלוחים באים להודות לאביו של הרבי על שנתן להם את הרבי, שנתן להם את ההזדמנות לקבל את השליחות הכל כך קדושה שיש לנו - השליחות שתביא את המשיח.

"זאת נסיעה לא קלה, כולנו מרגישים את זה. וכעת, לפני שאנחנו נוחתים, אנחנו מרגישים את קושי הנסיעה. אבל באמת, מה שבא בקושי, אנחנו מעריכים את זה אפילו יותר (ס'קומט אן שווער, הוא 'א סך טייערע'). אז כעת נדע להעריך ביתר שאת שזכינו להגיע להיות בציון של אביו של הרבי ולהגיד לו תודה!"

הרב יהודה לייב שפירא נושא דברים נרגשים בטיסה לאלמא אטא

לפני שנתיים ימים, יצאה טיסת צ'ארטר מיוחדת ממיאמי לאלמא אטא ובה מאות שלוחים מפלורידה שנסעו ליום ההילולא כ' במנחם אב, להתפלל ולהעתיק לגאולה ולהצלחת פעילותם, בזכות צדיק זה השוכן במקום גלות.

במהלך הטיסה נשא דברים נלהבים הגאון החסיד הרב יהודה לייב שפירא, רב ואב"ד קהילת חב"ד פלורידה וראש ישיבה גדולה במיאמי. בדבריו הסביר את חשיבות הנסיעה לאלמא אטא:

"... כשאנחנו הולכים לציון, אנחנו צריכים להתמקד במוחנו במה מדובר.

"דיברתי לאחרונה עם החסיד ר' נחום ליטקובסקי, ושאלתי למה הוא מגיע לאלמא אטא כל השנים, שנים רבות... והוא ענה לי כי הוא היה גר ברוסיה, וברוסיה היה קשה להיות יהודי עם כל הקשיים. מי שאפשר להם להחזיק את

מי לא רוצה הכרת טובה אישית מהרבי?

הכרת הטוב

שתי מילים המקפלות בתוכן כל כך הרבה רגשות.

שתי מילים בעלות עוצמה, המביעות את הרגש הפנימי של המקבל כלפי הנותן, ולהיפך.

וכשמדובר בהכרת הטוב אישית של הרבי - מי יכול לשער את גודל הדבר הנפלא הזה, כאשר הרבי - שהעולם כולו על כתפיו - מכיר לך באופן אישי תודה.

תודה על מה?

כל מי שעשה אי פעם טובה הקשורה לרבי באופן אישי, או לאי מי ממשפחתו, יודע כי הרבי לא נשאר חייב. מעבר לפן הרוחני וההשפעה העליונה שהרבי דאג לו, הרי גם בעולם הזה דאג הרבי להחזיר טובה וברכה.

על אחת כמה כאשר מדובר אודות הוריו - עבורם יצא הרבי מגדרו, ו'הפך את העולם' עבור כל מי שפעל למענם בחייהם או לאחר פטירתם.

וכך הרבי עצמו כתב מילים

ר' יוסף נימוטין ז"ל אצל הרבי

נדירות, ספוגות רגש אישי של תודה עמוקה, למר משה שוב, שסייע בחילוץ כתביו של אביו מעמק הבכא הסובייטי: **"באתי בזה להביע תודתי לו מקרב לב ועמוק על השתדלותו לעשותיו בהנוגע להצלת ספרי זהר הק' עם הגהות אדוני אבי מורי ורבי זללה"ה, אשר זה עתה באו לידי - ונוסף על גודל הענין עצמו, הצלת דברי תורה - הרי כמוכן בנוגע אלי, גם נימה פרטית מיוחדת בזה, ככל ענייני נחלת אבות..."**

ואכן, אינספור הם הסיפורים והמעשים בהם הרבי 'גמל טובה' לאלו שסייעו לאביו רבי לוי יצחק ולאמו הרבנית חנה בחייהם ואף לאחר פטירתם.

אחד מאותם חסידים, הוא הרה"ח ר' יוסף נימוטין שזכה להיות עם רבי לוי יצחק בתקופת שהותו באלמא אטא ולסייע לו ככל האפשר.

כעבור עשרות שנים, כשר' יוסף הגיע לארצות הברית, הרבי העריף עליו ברכות בלי גבול, ואף סייע לו כספית בכל ענייניו. מדי פעם הרבי נתן סכומי כסף לר' יוסף כדי לסייע לו בכלכלתו השוטפת. בשלב מסוים החל ר' יוסף לחוש שלא בנוח, והוא פנה לרבי ואמר כי ב"ה הסתדר כראוי, ויש לו כל מה שצריך.

הרבי השיב לו: "וואס דו האסט גיטאן צום טאטן קען איך דיר ניט אויס צאהלן און וויל זיך נישט אויס צאהלן (= עבור מה שעשית עבור אבי, אף פעם לא שילמתי מספיק. אינני רוצה להרגיש שכבר שילמתי את חובי)".

ביקשתי ונעניתי

"שלום לך הרב מרדכי כהן", כתב עומר טורם לא מזמן לאחד משלוחי הרבי באלמא אטא. "טיילתי לפני שנה בקזחסטן והתארחתי אצלכם ביום כיפור. אני רוצה לספר לך משהו..."

"כשהתארחתי אצלכם, בערב החג הלכתי להתפלל בקבר של רבי לוי יצחק. אני בן 27 ומזה זמן רב שחיפשתי זוגיות ורציית

להתחתן. באותו זמן הכרתי בחורה כלשהי, וב'ציון' של הרב התפללתי וביקשתי שיעזור לי לבקש מה' שהקשר יצליח ונתחתן. נדרתי שאם הקשר יצליח, אני אחזור לקזחסטן, אתנדב עשרה ימים בבית חב"ד, ואלמד את מסכת קידושיין...

"בדיעבד, הקשר עם הבחורה לא הצליח והסתיים כעבור כמה זמן. אבל ברוך ה', כחודש ימים לאחר מכן, פגשתי את נגה, ובדיק לפני שבוע השתדכנו..."

"אני מלא תודה על כך ולאחר חתונתינו אשמח לבוא להתנדב יחד עם נגה, אם זה יעזור לכם..."

מי לא היה חש רגשות הומים לו: הרבי נשיא דורנו היה פונה אליו ואמר לו: "תודה לך! אני מכיר לך טובה באופן אישי"?! הלא הלב היה גואה לשמע מילים מעין כאלה. ומאידך - דומה שאין אדם שאינו רוצה לגרום לרבי נחת רוח; לשמח את לבו על ידי עשיית טובה אישית לרבי <> גם זה וגם זה, נתונים בידך

שניאור זלמן לוין

הרבי דאג לדירה

תשאלו את **הרב שלמה אריה ניאזוב** משיכון חב"ד בלוח, שהגיע להתפלל ב'ציון' של רבי לוי יצחק באלמא אטא עם הרבי, שם ביקש ברכה מיוחדת ליציאה מרוסיה. "הביקור ב'ציון' היה עבורי חוויה מעוררת ועמוקה" סיפר הרב ניאזוב.

כשהוא הביט מסביב, חרה לו העיזבון הגדול ששרר בציון ובסביבתו; הקבר היה מוקף בקברי גויים. היה עצוב לראות את הצדיק נמצא בגלות בין גויים גם לאחר הסתלקותו.

יומיים בלבד (!) חלפו מאז הביקור, וניאזוב נדהם לראות בתיבת הדואר מכתב ממשדד ההגירה, ובו אישור יציאה מבריה"מ עבורו ועבור משפחתו. "לא היה לי ספק בזכות מי קיבלתי את האישור", הוא אומר.

זמן קצר לאחר מכן הוא רתם לעזרתו את ר' גבריאל אחונוב. השניים טיפלו בניקוי הציון ובשיפוצו; להעניק לו קצת כבוד נוכח המראה בו היה שרוי.

כשהגיעה משפחת ניאזוב לישראל, התקשתה להתאקלם; דירה לא הייתה להם, וגם לא היה להם סיכוי להשיג דירה בתנאים הכספיים בהם הגיעו לארץ. משנדע הדבר לרבי שיגר מכתב לרב אפרים וולף, בא-כוחו בארץ ישראל, וביקש לדאוג לדירה עבור משפחת ניאזוב. "זה לא היה פשוט, כי הפרוטה באותה עת לא הייתה מצויה בכיס", מספר ניאזוב. "מה גם, שלא הייתה לי כל עבודה להתפרנס ממנה".

"זה היה מדהים ושמימי לגמרי", סיפר הרב ניאזוב בהתפעמות. "בתוך כמה חודשים מאז הגיעי לארץ ישראל, כבר הייתה ברשותי דירה שהייתה שייכת לי. אפילו נותרו לי עוד אלף לירות בהם יכולתי להשתמש כדי לקנות לילדי צעצועים, בגדים ומני מתיקה.

ר' שלמה אריה ניאזוב

ישועה ועוד ישועה

חלק בלתי מבוטל מהכרת הטוב שמעניק הרבי - זו העזרה שמעניקים יהודים רבים לאחזקת המוסדות של שלוחי הרבי נשיא דורנו באלמא אטא, ובקזחסטן כולה. הן מדובר במוסדות סביב ה'ציון' הקדוש וכבודו... כבוד אביו של הרבי...

קמפיין ההתרמה שנערך בשנים האחרונות לקראת כ"ף מנחם אב, יום ההילולא, הביא רבים להתגייס לטובת המוסדות שהקימו שלוחי הרבי במסירות נפש.

והרבי הכיר גם הכיר טובה מרובה עד בלי די לכל אלו שפתחו את לבם וכיסם. שלוחי הרבי בקזחסטן מספרים על אינספור סיפורים ותגובות שהם מקבלים כל ימות השנה, מאנשים שנושעו תשועה אישית, לאחר שסייעו בהמשך קיום ענייניו של אביו של הרבי - המרא דאתרא האחרון שהיה באלמא אטא.

מה שביקשת - התקיים

"עכשיו התקשר אלי שליח מהארץ", כותב הרב ישעיה כהן לכותב השורות. "הוא סיפר כי מה שביקש אצל ר' לויק בכ' מנחם אב, התקיים! משום כך הוא מתכנן להגיע עם קבוצה של כעשרה אנשים לשבת סליחות כדי להודות על הניסים..."

ראה תשועה

מספר **מר צבי זימרמן**, ישראלי שניהל באלמא אטא קבוצת חברות בסחר בפרוייקטים בנילאומיים:

"לצורך עבודתי התגוררתי באלמא אטא. יום אחד, כשיצאתי מהמעלית לעבר דירתך, התנפלו עלי שודדים. הם הכניסו אותי בכח הביתה, כפתו אותך, והחלו בשוד. ככל הידוע לי, בשוד מקצועי כזה אף אדם עוד לא נשאר בחיים. רק בנס נשארתי בחיים. לאחר מכן התקשרתי לרב ישעיה כהן וביקשתי לעלות לתורה ולברך 'הגומל'. הוא הזמין אותי בשמחה להגיע למרכז היהודי ביום שני.

"לאחר התפילה ישבנו ושוחחנו. סיפרתי לרב כהן שיש לי בת הנשואה ארבע שנים, וטרם נכנסה להריון למרות הטיפולים הכי חדשניים שעברה אצל הרופאים הטובים ביותר. הוא הציע לי לנסוע לציון של רבי לוי יצחק ולהתפלל. כך אכן עשינו.

"נכנסתי אל הציון והתפללתי מעומק הלב עבור שירלי בת שרה. כשיצאנו החוצה אמר לי הרב כהן בביטחון כי כעת העניין בידיים טובות ואין אלא לצפות לבשורות טובות.

"זמן קצר לאחר מכן התקשרה אלי בתי והודיעה לי בהתרגשות שהיא בהריון..."

מצא אישה - מצא טוב

והנה סיפור נוסף של הכרת הטוב...

לפני כשנתיים התקשרה אישה ביום היארצייט של רבי לוי יצחק למוקד המגבית השנתית שנוערכה באותו יום, וביקשה לתרום ח"י דולה. בהזדמנות זו ביקשה ברכה עבור בנה המבוגר שימצא את ייחול לבו.

זמן קצר לאחר מכן הגיע בקשרי השידוכין בשעה טובה ומוצלחת.

בשנה שלאחר מכן, שוב התקשרה וביקשה לתרום לזכות בנה וזוגתו. תשעה חודשים לאחר מכן זכו בני הזוג לחבוק בן זכה...

לאחר כל המופתים והברכות להם זכתה, החליטה, להשתתף בעצמה במלאכת ההתרמה ולזכות את חברותיה. היא נרתמה בהתלהבות והרימה טלפונים לאנשים שונים שהכירה, ובעצמה אף תרמה סכום נכבד עבור המשך הפעילות היהודית באלמא אטא, מקום רבנותו של רבי לוי יצחק.

"אשלים את הסכום"

הרב אלחנן כהן, משלוחי הרבי באלמא אטא:

אודות הכרת הטוב של הרבי, סיפר לי אישית אחד משלוחי הרבי באירופה.

"בשנה שעברה הייתי זקוק ל-50,000 יורו בדחיפות עבור הפעילות והמוסדות שלנו. עשיתי חשבון כמה אני צריך לתת כדי שאזכה לקבל את הברכה של הרבי "חמש מאות פעמים ככה" לכל מי שיתרום לעניינים של אביו. ואכן תרמתי לזכות רבי לויק למוסדות באלמא אטא הממשיכים את מורשתו בעיר ובמדינה כולה.

"מיד לאחר מכן התקשרתי לאחד מחברי הקהילה, יהודי בעל

אמצעים, וביקשתי ממנו 50,000 יורו. הלה השיב שהוא מוכן לתת 25,000 יורו.

"למען האמת, הופתעתי. מבחינתי לשמוע ממנו כזו הבטחה, זה היה נס לא קטן, אם כי זה היה רק חצי מהסכום. סיימנו את השיחה בדברי פרידה, אלא שכמה דקות לאחר מכן, הוא פתאום התקשר אלי שוב ואמר 'במחשבה שניה, אני מוכן לתת לך 48,000 יורו'.

"לא יכולתי שלא להתאפק וסיפרתי לו מה היה עם התרומה שלי, והוספתי שאני צריך להגיע ל-50,000 יורו.

"אם זה מה שחסר לך, אשלים לך עוד 2000 יורו, הפטיר האיש. "השנה אני חוזר שוב לתרום, ואשלח גם כמה מהתורמים שלי גם לתרום לפעילות בעירו של רבי לויק. אני יודע שהרבי לא נשאר 'בעל חוב'..."

כל הבקשות התמלאו

הרב לוי כהן, מנהל תלמוד תורה חב"ד בעמנואל מספר, כי בשנה שעברה נערכה הגרלה בין צוות המורים והמלמדים בתלמוד תורה, על כרטיס טיסה לאלמא אטא לקראת יום ההילולא, כ"ף מנחם אב.

אחד המורים עלה בגורל, אלא שהלה, לא היה לו רצון מוקדם לנסוע, ומשום כך, אף לא הביע התלהבות מהזכייה.

בסופו של דבר, נסע. אם רבי לוי יצחק מזמין - אז באים...

לפני שבועות אחדים פנה אותו מורה לרב לוי כהן, ושאל האם מתוכננת השנה טיסת צ'רטר מישראל לאלמא אטא לקראת יום ההילולא? התפלא המנהל לפשר השאלה "מה קרה? הרי בשנה שעברה לא רצית לנסוע, והשנה אתה שואל?"

סיפר המורה:

"בשנה שעברה, תשפ"ג, עמדנו כמה אנשים וקיבלנו על עצמנו לסיים יחד את ספר התהילים סמוך ל'ציון' הק'. ביקשתי בקשות, וראיתי כי כל הבקשות שביקשתי - התמלאו אחת לאחת. זו הסיבה שאני רוצה לנסוע גם השנה..."

מספר השליח ורבה הראשי של קזחסטן, הרב ישעיה כהן:

בסיום הבאנקט וההתוועדות המרכזית של יום ההילולא כ"ף אב תשפ"ג, יצאתי מהאולם לכיוון האוהל. השעה היתה אחרי חצות לילה. הייתי שם, אמרתי פרקי תהלים וביקשתי להגיד תודה על אירועי היום הזה שעברו בהצלחה רבה.

כשסיימתי וכמעט יצאתי מהאוהל, השעה היתה קרוב ל-1.00 בלילה - אלא שאז בדיוק נכנסה הודעה לטלפון. מעבר לקו היתה קרובת משפחה, שליחה באחת הערים בארה"ק, ששאלה: אם אני עדיין באזור ה'ציון'.

היא הוסיפה וכתב על אחד המקורבים שלהם: "התינוק, הבן של ... נפל, ופונה למיון. שמו ... תזכיר לברכה לרפואה שלמה מהירה, ושיהיה בלי רושם כלל.

חזרתי אל הקודש פנימה, והקראתי את ההודעה על הציון.

אמש, יום רביעי אחרי חצות לילה, היא שולחת לי ההודעה הבאה:

"היה להם פשוט נס! אין מילה אחרת! השתחררו היום הביתה, ברוך ה' ברוך ה' הכל תקין".

היא הוסיפה וכתבה: "הרופא שבא לחתום על השחרור, היה הרופא שראה אותם כשהם הגיעו למיון - והוא היה המום. הוא היה בטוח שהילד יאושפז בטיפול נמרץ אחרי ניתוח ראש, ה' ישמור"...

נתתי לה את המספר שלך, שתתן לך הפרטים, כדי שתדווח על הציון הק' על הנס שהתחולל.

היום בצהריים בעלה שלח לי הודעה האומרת:

"אני יוצא כעת מקה"ת אחרי שקניתי תמונה של רבי לוי יצחק שתהיה תלויה בחדרו של התינוק שהזכרת את שמו בעקבות המופת".

כן, גם דולר בודד

הסיפורים זורמים במשך השנה אל השלוחים בקזחסטן. לא, לא צריך להתכופף 'ולהרים אותם'. חלקם פשוט נמצאים כהודעות שמורות בטלפון. הנה אחת ההודעות שקיבלה מנהלת הקמפיין הגב' ברכה טורנהיים:

"שלום ברכה, שמי דבורה. בני הוא שליח ב ____, ומכיוון שכך התקשה לתרום למוסדות אחרים, בעוד הוא עצמו צריך להיאבק על כל דולר של תרומה. בכל זאת הוא לא רצה לוותר, ותרם דולר אחד לקמפיין לזכות רבי לוי יצחק... כשחזר הביתה קיבל פתאום הודעה על תרומה של 500 לבית חב"ד שלו. הוא ראה במוחש מה זה 'חמש מאות פעמים ככה'... "כעת גם אני רוצה לתרום, ואני מנדבת בלי נדר 50 דולר ב-12 תשלומים. המשיכו להפיח רוח חיים בקרב יהודי קזחסטן".

מה צריך יותר מאשר ברכה ברורה ומפורשת של הרבי נשיא דורנו עצמו: "כל אחד יתן כפי נדבת לבו הטהור - וכמה שהחליט לתת, יוסיף על כך, ולא 'מעט מעט', אלא 'הרבה הרבה', וה' יתברך בוודאי יוסיף לו כמה פעמים ככה .. ובאופן ד"מידה טובה מרובה כו", עד חמש מאות פעמים... (התוועדות כ' מנ"א תשל"ט).

רשמים אישיים

"עד 500 פעמים ככה", בעיניי ראיתי! הרב שמריהו בוטמן

המחירים, עלויות ולעלות הב' מנחם אב תשפ"ג, מחיר
הדפוס שלי כבר הפתח בשלוש מיליון ושלוש מאות אלף ש"ח!
בחסכון פשוט, הצעתי למסקנה כי במשך שנתיים הרווחתי
מיליון וארבע מאות אלף ש"ח!!

***

פעם התלונן יהודי בפני הרב על מצבו שאינו כפופ,
והוא לא רואה שהקב"ה אכן דואג לו.

הרב כתב לו שיתבונן במצבו: למה באישה הריאה,
באישים הריאים, בעבודה תקינה, בשלום בית טוב,
סביבה תומכת וכו' ויראה ע"כ כמה הקב"ה דואג לו.

לא תמיד התשלום שאנו מקבלים נחשב; בפסל; אפעמים
זה יכול להיות בהרואות איתנה, בעבודה טובה, בצחוק,
או בתחומים אחרים.

לכינוי, והשנים האחרונות ראינו במחש הצלחה גדולה
שאנו מוציאת בהכרח בפסל; אלא בקניית דירה
אוותרה ברצף השגחות פריטיות מופלאות.

כאשר חתמו על קניית הדירה הביתר עלית עדיין לא
היה לנו קונה אדירה הראשונה בחיים. היינו בעצירה,
שכן התחייבנו להעביר 100 אלף ש"ח כפי קדימה
התקשר שבועיים, מהי שהיה לנו מושג מהיכן נבא את דמי
הקדימה! אבל כבר שבוע לאחר מכן, קיבלנו המחאה
בקבוצת מהקונים בחיים! כך מצאנו קונים טובים, חתמו
חוצה, וקיבלנו אידינו 100 אלף ש"ח אותם כמובן העברנו
למכרי הדירה הביתר.

זה היה נס אחד מתוך שרשרת רצופה של ניסים שאינו
אותנו בקניית הדירה.

אני יכול להעיד באופן אישי - כשתחמים אמוסות חב"ד
הסמוכים לציון אביו של הרב; ארמים נחת רוח רבה ארבי
נשיא דורנו, ועל זה אני לא מוותר. הנחת של הרב; עבורי,
זה השבר הגדול ביותר.

אפשר להבין ארבי, כי גם השנה לא אותר על הצבות
הנפלאה הצאת

את הביטוי "עד 500 פעמים ככה" את הרב נשיא
דורנו כאשר ערך מבית איקרון או יצחקי שהוקמה לטובת
המאמצים, על שם אביו הרב"ק או יצחק צ"ל.

השנים האחרונות שאחי הרב בקצחסטן הפיצו את
ההשורה שמתעט ונשתכחה. מי שתורם לצבות אביו של
הרב - יצב "עד 500 פעמים ככה". ואכן, רבים תרמו
עבור הפעילות באולמא אטא, סמוך ונראה לציון הקדוש,
ואף צב ארצות פאזות חשבתו אעצמו; כי אם הרב את
צאת על ארצו שנושא את שם אביו, הדבר מראה ע"כ
כמה זה יקר וחשוב ארבי! (ובכלל, כל דבר שהיה על שם
אביו, או אבובו של אביו - הרב ייקר וחובה בצורה לא
רצויה...)

אם כן, מה יותר חשוב ויקר ארבי מאשר המשך הפעילות
האמוסות שרבי או יצחק החלו בה לפני כשמונים שנה -
בתחיית הקהילה היהודית באולמא אטא?

צו הסיבה שאפני שלש שנים תרמתי 200 ש"ח כפול 10
חודשים למרכז היהודי באותה מבית למען מוסדות
חב"ד באולמא אטא.

לא, לא ציפיתי שיעז אולי בתורה כפא כפאיים, בוודאי
לא כפול 500.

בהמשך של אותה שנה בה תרמתי, צבתי
בשעה טובה לקבל את המפתחות
של הדירה שלנו בחיים.
תהליך הקניה החל
6 שנים קודם
כשתי

אכן, אר
אותה כ-600 אלף
ש"ח, אך הסיק היה רק
באותה שנה.

גם לפני שנתיים הוספתי ותרמתי סכום
לטובת המוסדות של הרב באולמא אטא. מן קצר
לאחר מכן, הוצע לי לרכוש דירה אקניה במקום ארבי;
ביתר עלית, לאחר שהבדקתי את האפשרויות חתמתי
על רכישת דירה בסכום של מיליון ותשע מאות אלף ש"ח.

את הדירה הראשונה בחיים חברתי בסכום של 930
אלף ש"ח - רווח של 330 אלף ש"ח!

לאחר החתימה על הדירה החפשה, החלו פתאום

בעיצומו של חג, נחתנו לתוך מדבר שממה

הם חיפשו באטלס העולמי מדינה בה אין עדיין שלוחים של הרבי, והגיעו לעיר אלמא אטא שבקזחסטן הרחוקה "לכאן נצא" פסקו << הרב ישעיה כהן, רבה של קזחסטן, מספר על ימי הבראשית בשליחותו במדבר השממה אלמא אטא, על הקשיים, על הבורות, ועל הריחוק... >> 'ראשיתך מצער'

שניאור זלמן לוי

יהודי אלמא אטא מקדמים בברכה את שלוחי הרבי החדשים, תשנ"ד

ההשגחה המופלאה האירה באור יקרות... י"ח בניסן, יום התחלת השליחות, הוא יום הולדתו של הגאון המקובל רבי לוי יצחק - - המילים 'כל עכבה לטובה' קיבלו פתאום משמעות חיה..."

השניים לקחו מפת אטלס עולמית, ועברו מדינה אחר מדינה. לבסוף מצאו כי בעיר אלמא אטא, היכן שאביו של הרבי חי ופעל בשנותיו האחרונות, ובה נמצא ציונו הקדוש - עדיין אין שליח של הרבי ואין כל פעילות חב"דית.

"אלמא אטא?" תהה הרב כהן. "באיזו מדינה היא נמצאת?"

כשעיין הרב כהן עם אמו באטלס העולמי, גילתה האם המסורה, כי קזחסטן נמצאת ליד מדינות מוסלמיות. "אוי, זה לא מסוכן?" תהתה בקול באוזני בנה.

"מה דעתך לנסוע לשם, ולהישאר שם עד שמשיח מגיע?" שאל הרב קוביטשק את ידידו, והרב כהן שלא נבהל מהמדינות העוינות מסביב, השיב בהסכמה מיידית.

"בתחושה של הימים ההם, היה ברור לנו שמשיח נמצא ממש 'מעבר לפינה'. לא חלמנו שיעברו שלושים שנה ועדיין נהיה כאן", מספר הרב כהן וקולו כאוב.

למעשה, במשך השנים פעלה באלמא אטא קהילה יהודית שהלכה והתדלדלה. מי ששמר על הגחלת היהודית לאורך השנים, היה השו"ב הרה"ת ר' הלל ליברוב, יהודי בעל 'ציור' מיוחד, אלא שעם פטירתו בשנת תשמ"ג, איבדה הקהילה את המנהיגות הרוחנית שלה.

כדי לזרז את הבריאות של הרבי ואת התגלותו, החליטו שני החברים לצאת מיידית לקזחסטן ולפתוח שם בפעילות יהודית ענפה. אמנם חג הפסח עמד בפתח, אך הרצון להחיש את הגאולה מיד, הפך לסיבה טובה לצאת לדרך מיד...

30 שנה חלפו מאז אותו חג הפסח תשנ"ד, במלאת 50 שנה, יובל, להסתלקותו של הגאון החסיד והמקובל - רבי לוי יצחק שניאורסאהן, כאשר הגיע לאלמא אטא, עיר גלותו, שליח הרבי, **הרב ישעיה אלעזר הכהן**, ופתח את בית חב"ד הראשון במדינת קזחסטן.

כעת, במלאת 30 שנה לבואו, פותח הרב כהן לראשונה את סגור לבו, ומספר על הימים הראשונים בשליחות במדינת הגלות הרחוקה, על הקושי שאפף אותו בתקופה הראשונה לבואו, על התקלות השמיימיות שליוו אותו בכל צעד ושעל באותם 'ימי בראשית'.

80 שנה להסתלקות ההרואית היא - - - 30 שנה לבוא שליח הרבי - - -

כמו יום מתן תורה

קזחסטן של הימים ההם הייתה רחוקה מכל מרכז יהודי בעולם. יציאה לשליחות במקום כה נידח, דרשה ניתוק כמעט מוחלט מהמשפחה ומהקהילה החב"דית העוטפת בחום. עד אז, בכל רחבי המדינה העניקת הזאת, קזחסטן, התשיעית בגודלה בעולם, טרם נפתח אף לא בית חב"ד אחד.

דווקא משום כך החליט הרב כהן לנסוע לקזחסטן!

היה זה בשנת תשנ"ד, בסמוך לאירוע הבריאות השני של הרבי, כ"ז באדה חסידים בכל רחבי תבל חרדו לבריאותו של הרבי, התפללו לרפואתו, ערכו אינספור מעשים טובים והחלטות טובות לחיזוק בריאותו.

באותם ימים ניגש **הת' יעקב קוביטשק** אל ידידו **הת' ישעיה כהן**, אז בחור בישיבה, ואמר לו כי חייבים לעשות משהו מיוחד בשביל הבריאות של הרבי. שני החברים היו עם ניסיון קצר של שליחות, הראשון בריגא, והרב כהן בפטרבורג.

"מהו 'משהו מיוחד' בעיניך?" שאל הרב כהן את ידידו.

"אני חושב כי מן הראוי לפתוח בית חב"ד במדינה חדשה, בה אין עדיין שום פעילות חב"דית", אמר-הציע.

הרב קוביטשעק יחד עם בחור תמים משיבת מוסקבה הגיעו לקזחסטן ממש לפני חג הפסח.

והרב כהן נחת במוסקבה, שם הנפיק ויזה לקזחסטן, ומשם היה אמור להגיע בטיסה ישירה לאלמא אטא כשבאמתחתו מצות ויין לכל בני הקהילה.

אלא שבהשגחה פרטית, הטיסה יצאה ממוסקבה ללא הרב כהן, וללא ארגזי המצות והיין. הזמן דחק. בעוד יומיים בלבד חג החירות...

הרב כהן שב אל דלפק מכירת כרטיסי הטיסה ושאל על טיסה הבאה. התברר כי זו תהיה רק בעוד שבוע. הפקיד שהבחין כי השעה דוחקת לו, וכי הוא רוצה להגיע מוקדם ככל האפשר, המליץ לו לנסוע לטשקנט "משם זה שעה וחצי נסיעה".

שוב נקנה כרטיס טיסה, הפעם לטשקנט, אליה הגיע הרב כהן עם הארגזים בערב חג הפסח בשעות הבוקר. את פניו קיבל שליח הרבי ה'טרי' **הרב אבא דוד גורביץ'** שיצא זמן לא רב קודם לכן לשליחות בטשקנט מכורתו.

הרב גורביץ' חייך באירוניה. "להגיע מכאן לאלמא אטא זה אכן שעה וחצי - אבל בטיסה..."

את יום השבת ושני הימים הראשונים של חג הפסח, חג הרב כהן עם השליח הוותיק בטשקנט ובני קהילתו. "אני מודה לקב"ה על ההשגחה הגדולה שהובילה אותי עין בעין", אומר הרב כהן כיום. "העיכוב הזה שחוויתי בתחילת דרכי בשליחות העניק לי הזדמנות פז ללמוד מהשליח הוותיק הרב גורביץ', כמה כללים חשובים בהנהגת חיי קהילה המלווים אותי לאורך עשרות שנים", אומר הרב ישעיה כהן. "הגישה המיוחדת שלו לבני הקהילה... השיתוף שלהם בתפילות... ובכלל, איך מנהלים 'סדר' ציבורי בחיות..."

ביום ראשון של חול המועד, י"ז בניסן, יצא השליח החדש לכיוון אלמא אטא, אליה הגיע באור ליום הבהיר ח"י בניסן.

אם בחסידות יודעים כי אין דבר שאינו בהשגחה פרטית, הרי שבמקרה דנן, ההשגחה המופלאה האירה באור יקרות... **י"ח בניסן, יום התחלת השליחות, הוא יום הולדתו של הגאון המקובל רבי לוי יצחק - - -**

המילים 'כל עכבה לטובה' קיבלו פתאום משמעות חיה...

משדה התעופה נסענו לדירה ששם כבר שהו התמימים ובשעות המוקדמות של הבוקר לאחרי הכנה ראויה הגענו ל"אוהל הקדוש" נזכר הרב ישעיה כהן בימים ההם של כלום וכלום... "בהמיית לב משתפך התחננו וביקשנו ברכה גדולה להצלחה בשליחות במקום זה. ידעתי שאני מגיע לשם לשארית חיי, עד בוא המלך המשיח..."

הלם ראשוני

את ההלם הראשון ממצבה הרוחני של הקהילה, קיבלו השלוחים הצעירים לאחר ששמעו על המצות שמחזיקים יהודי אלמא אטא.

מסתבר שבעיר היה אז בית כנסת קטן, ובשטחו ארגנו מאפיית מצות קטנה. את הקמח המיועד למצות, אכסנו המקומיים בחדר האמבטיה, ממש ליד ברז המים... בעזרת ארגון הג'וינט רכשה הקהילה תנור אפיה ומרדד חשמלי

בית הכנסת הישן באלמא אטא

ברית מילה ל-25 ילדים בקעמפ גן ישראל הראשון בקזחסטן

"הבורות אמנם הייתה עצומה, אך התשוקה והצמאון ללמוד ולדעת בערה בנפשותיהם של יהודי קזחסטן".

מתחילים מקומץ יהודים, שארית הקהילה. ל"ג בעומר באלמא אטא ברקע בית הכנסת הישן

כדי שכל יהודי, גם בערים הנידחות ביותר, יוכל לחיות חיים יהודיים במלוא מובן המילה.

הזכרת קודם את החשש מהמדינות המוסלמיות המקיפות את קזחסטן. גם קזחסטן עצמה יש בה לא מעט מוסלמים...

מיוחד כדי שיוכלו להכין כמויות יותר גדולות מאשר ממרדד ידני את המכשיר הזה לא היה ניתן לנקות ופירווי החמץ נכלאו בתוכו... "נזכר הרב כהן בתדהמה הראשונית שאחזה בו.

גם לאורך שבעים שנות הקומוניזם, שמרו רבים מיהודי רוסיה על אכילת מצה כשרה בימי הפסח. גם יהודים שהיו רחוקים מקיום תורה ומצוות לאורך השנה, הקפידו להשיג מצה לחג הפסח. הם היו אופים את המצה במטבח או בחצר הבית, בערים גדולות התאספו בסתר קבוצות יהודים ואילתרו מאפייה. פעמים רבות זה גבל בסכנת נפשות, העיקר שלא י שארו בלי מצה לפסח.

הבורות אמנם הייתה גדולה, אך התשוקה והצמאון ללמוד ולדעת בערו בנפשותיהם של יהודי קזחסטן. השמחה של יהודי העיר על הגעתם של שלוחי הרבי למקום, שבו עשרות שנים נמנעה מהם האפשרות ללמוד ולקיים מצוות, הייתה רבה. כעת, יהיה מי שיכוון, ילמד, ויזריק את יהודי העיר בקיום תורה ומצוות.

משיחה שערכו עם ראשי הקהילה, התברר כי בית הכנסת עצמו פתוח רק שעתים בשבוע...

בימים הראשונים שכרו השלוחים דירה בקצה העיר. "בכל שבת הלכנו ברגל שעה וחצי כל צד עד לבית הכנסת", נזכר הרב כהן. "היינו מגיעים בעשר בבוקר, ועוזבים ב-12".

25 נימולים בקיץ הראשון

לא חלפו ימים רבים מתחילת השליחות, והבשורה המרה הגיעה מניו יורק; הבשורה שאף חסיד לא חלם עליה אף לא בחלומותיו השחורים ביותר...

הרב כהן פנה לראש הקהל, שלום בער ליברוב (בנו של ראש הקהילה הקודם, ר' הלל ליברוב), וביקשו לגשת אל ה'ציון' ולהודיע שם את ההודעה שאיש לא העז להעלות על דל שפתי...

הרב כהן במקביל מיהר לעלות על מטוס ולהגיע לניו יורק, להיות בצוותא חדא עם אָחיו החסידים.

יצאתם לשליחות כדי להחיש את הרפואה של הרבי - ומה כעת? חוזרים הביתה?

הרב כהן: "חס ושלום! אכן יצאנו בשביל הרפואה של הרבי, אך לא הייתה לנו אפילו הווה אמינא להפסיק את השליחות. אדרבא, ידענו כי כעת צריך להוסיף יותר אור ולממש את כל העניין שהרבי דרש מאתנו 'להביא לימות המשיח'".

הרב כהן אינו איש של דיבורים, אלא של מעשים. כבר באותו קיץ פתח במרץ את הקייטנה הראשונה של "גן ישראל" בקזחסטן. הוא הביא קבוצה של בחורים כדי לנהל את הקעמפ.

ההצלחה הייתה מדהימה ומרגשת. "בזכות אותו קעמפ, ערכנו 25 בריתות מילה לילדים שהשתתפו בקעמפ - אין ספק שהדבר גרם שמחה והנאה רבה למשלח ולאביו. אירוע יהודי שכזה, לא ראתה אלמא אטא עשרות בשנים.

מאז, ועד עצם היום הזה, שלוחי הרבי בקזחסטן מרגישים זכות גדולה להמשיך ללא פשרות בדרכו של הצדיק הנשגב, המקובל הגדול, הטמון בעיר אלמא אטא, ועושים כל שבידם

הרב ישעיה אלעזר הכהן עם ר' משה דוד כהן ברקע קונטיינר המצות

יקרות הערך היה בעיצומו של המסע, יצא לפתע חוק חדש - "קוטה". לפי ההוראה החדשה, הגובל יבוא הסוכר למדינה. רק חברות מסוימות הורשו לייבא סוכר לקזחסטן באישור מיוחד.

כך נתקע הקונטיינר הרחק מהעיר אלמא אטא, באחד הגבולות בקצה מרוחק של קזחסטן.

בשל המטען האסור, הורד הקונטיינר אחר כבוד והוחרם. "כל תחנונינו לא הועילו", נזכר הרב אלחנן. "בשלב מסוים אף הצענו לאנשי המכס לקחת לעצמם את הסוכר ולשחרר לנו את המצות, אך על פי חוק, אי אפשר היה לפתוח את המטען ללא נוכחות השולח או הנמען. לא רק שלא אישרו לנו לקבל את המטען, אף חייבו אותנו לשלם על כל יום נוסף שהמשלוח התעכב במחסן המכס!

"בצר לנו, ניסינו להפעיל קשרים כדי לגאול את המשלוח, עד שבהשגחה פרטית נמצא עורך דין מומחה. הלה חיפש ומצא שמאחר שפרסום החוק החדש היה רק בשפה הרוסית ועדיין לא התפרסם גם בקזאחית, האיסור עדיין לא בתוקף... כך יצאו המצות לחרות, ויהודי קזחסטן חגגו את הפסח בהידור..."

השנים ההן היו לא פשוטות. זה עתה קזחסטן השתחררה מעולה של ברית המועצות והחלה לפתח את מדיניותה העצמאית, עם כל הקשיים הכרוכים בכך. לאט אבל בהתמדה, זקפה את קומתה בגאון, מה שהשפיע ישירות גם על המדיניות כלפי חופש דת ופולחן.

פריחה מפוארת

מאז ועד היום חלה פריחה עצומה ביהדות קזחסטן. הגחלת הלוחשת עליה שמרו 'שומרי המשמר' המעטים

הרב כהן מניף את ידו בביטול: "קזחסטן מצטיינת בסבלנות הבין-דתית שלה. למעשה, קזחסטן עצמה היא מדינה מסולמית, ותושביה הם מוסלמים גאים השומרים את המסורת שלהם - עם זאת, זו מדינה של סמל ודוגמה לשלום וסובלנות עבור העולם כולו. לאורך כל השנים השלטון מקדם ערכים של רב-תרבותיות והבנה בין בני הלאומים השונים בגלל אופייה הפלורליסטי של החברה הקזחית."

אמונה והשגחה פרטית

כאמור, אחד הקשיים הראשונים בו נתקלו השלוחים, היו המצות שנאפו בחצר בית הכנסת. מסתבר שהנושא הזה לא נפתר כל כך מהר...

"בשנים הראשונות", מספר **הרב אלחנן כהן**, רבה של העיר אלמא אטא ומנהל הפעילות בקזחסטן שהצטרף לשליחות שלוש שנים לאחר מכן, בשנת תשנ"ז, "ייבאנו כל שנה 12 טון מצות תוך כדי מבצע מדהים. איזו שמחה ואושר היו ליהודי קזחסטן לקבל מצות כשרות, כולן בגודל אחיד, ארוזות בקופסא מהודרת עם חותמת כשרות מארץ הקודש."

"הקונטיינרים עם המצות היו מגיעים באניית מסע שעשתה דרכה מארץ ישראל דרך חופי רוסיה לקזחסטן.

מסתבר שגם כאן, רבות הן התלאות שהקיפו את השלוחים בימי הבראשית, ימים של "זורעים בדמעה"...

שנה אחת נוצר מקום פנוי במשלוח המצות. לא היה גבול לשמחתם של השלוחים, והם מיהרו לנצל את ההזדמנות ולהוסיף למשלוחים גם מוצרי מזון כשרים לפסח, וביניהם כמות גדולה של סוכר. דא עקא, כשהקונטיינר עם המצות

המוצץ, והמסר הנצחי ב'יחידות'

היה זה לפני יותר מחמישים שנה, כאשר הרה"ג הרב אשר לעמיל הכהן שליט"א (אז אברך בכלל, וכיום רב קהילת חב"ד ביתר עילית) זכה להיכנס ל'יחידות' עם רעייתו ועם בנו ישעיה הקטן, עולל כבן שנה-שנתיים.

דקות ספורות לאחר תחילת היחידות, הילד לא מצא לעצמו מקום והחל לבכות. האב שעמד בחדר קודש, רמז לרעייתו להמתין בחוץ עם הילד, וכך אכן עשתה. אלא שאז צלצל הרבי בפעמון והמזכיר נכנס על פי הקריאה.

הרבי הורה על המוצץ שנותר מיותם בפינת החדר, והורה לו להביא את המוצץ לילד הממתין בחוץ, חבוק בידי אמו...

הרגישות של הרבי, האהבה והאכפתיות מקולו הבוכה של הילד, מלווה את ה"פעוט" - שהפך ברבות השנים לשליח ורבה הראשי של קזחסטן - עד עצם היום הזה. הוא לוקח עמו את המוטו המרכזי: להיות קשוב לכל יהודי המביע מצוקה גשמית או רוחנית. "סיפור המוצץ מלמד אותי, שיש להקשיב מתוך רגישות לכל ילד וילדה, לכל איש ואישה, ולהפוך עולמות כדי לעזור לזולת".

הרב ישעיה כהן מתהרהר לרגע קצר, ואומר "אמנם הוצאתי מיד מחדר היחידות, אבל המסר של היחידות הספיק כדי ללוות אותי לאורך כל השנים, גם בעצם ימים אלה להיות קשוב למצוקה ובקשה של כל יהודי הן בעניינים הרוחניים והן הגשמיים ולסייע ככל הנדרש ...

הרב ישעיה הכהן בבחורותו, מקבל ברכה ודולר מהרבי

במשך שבעים שנות קומוניזם, הפכה ללבת אש מחממת.

שבעה מרכזים יהודיים הוקמו בזה אחר זה בערים: אלמא אטא, אסטנה הבירה, פבלודה, אוסט קמינגורסק, שימקנט וקוסטנאי, בניצוחם של צבא שלוחי הרבי המתגוררים שם בדרך קבע. הללו הקימו בתי כנסת מפוארים, גיבשו קהילות לתפארת, והפיחו רוח יהודית גאה.

גם בערים הנידחות, שעדיין אין בהם שליח קבוע, מגיעים מידי פעם זוגות צעירים ובחורי ישיבה, פוגשים יהודים, קובעים מזוזות, מעוררים אותם לשמור על קשר רציף עם השלוחים בערים המרכזיות, ועוד.

מסירות נפשו של רבי לוי יצחק השאירה את חותמה בקזחסטן עד היום - 80 שנה לאחר הסתלקותו, והיום, במדינת גלותו, במקום שזרע בדמעות, חיים יהודי קזחסטן חיי יהדות בגאון ולתפארת.

המרא דאתרא האחרון

כשהרב כהן מדבר על הצדיק המקובל רבי לוי יצחק, הוא מקפיד לכנות אותו בכינוי "המרא דאתרא". בסוף ימיו רבי לוי יצחק היה רבם ומנהיגם הרוחני של הגולים היהודים בקזחסטן, ולמרות בריאותו הרופפת, מסר את נפשו בפועל ממש ולימד אותם תורה וחסידות, ועשה כל שביכולתו לשמר את גחלת היהדות בעמק הבכא.

המגרש בקצה העיר התקבל בברכה שמיימית

סיפורו המופלא של המרכז היהודי באלמא, שנבנה לאחר הבטחת-לב שניתנה ב'ציון' הק' בניו יורק... << כשהרבי ואביו דואגים יחד למגרש

יצחק הרשקוביץ

הרבי נשיא דורנו, והחלו לחולל תחיה יהודית בקרב יהודי אלמא אטא בפרט, ויהודי המדינה בכלל - כמו היו מצבה חיה ומאירה.

"מי יזכור את בעלי?" דאגה הרבנית חנה, והנה אלפי יהודים מהווים מורשת חיה ויומיומית - לצד אלפים נוספים הנוהרים למקום מדי שנה ופוקדים את הציון הק'.

בשלושים השנים האחרונות נוצרה באלמא אטא קהילה יהודית ובה פעילות שוקקת המחיה את העצמות היבשות של יהדות קזחסטן, יהדות שדוכאה שנים רבות כל כך.

הבטחה נרגשת לרבי

סיפור מופלא של ברכה שמיימית עומד מאחורי בניין המרכז היהודי של אלמא אטא המתנוסס לתפארה מרחק של עשר דקות מה'ציון' הק'.

עשר דקות הליכה בלבד מציונו של הרה"ק רבי לוי יצחק ע"ה, מתנוססים להם שורה ארוכה של מוסדות יהודיים חיים, פעילים ותוססים, בראשות השליח הראשי **הרב ישעיה אלעזר הכהן** שהגיע לעיר לפני 30 שנה, ולצדו-עמו אחיו השליח **הרב אלחנן כהן**. מוסדות אלו הוקמו לזכרו ולעילוי נשמתו של הצדיק השוכן במקום הזה.

משעזבה רעיית הצדיק, הרבנית חנה את קזחסטן זמן מה לאחר הסתלקות בעלה הדגול, דאגה מי יבקר במקום מנוחתו? במקום כה נידח - מי בכלל יזכור את דמותו הכבירה שהאירה דרך לאלפי יהודים? הדאגה בלבה הפכה לכאב אותו חלקה עם מקורביה.

חמישים שנה חלפו מאז אותו אחר-צהריים קייצי עצוב, כאשר צדיק זה נטמן בגלות בתוך גלות, כשקומץ יהודים מלווים אותו בדמעות בדרכו האחרונה - ועד ליום בו הגיעו אברכים חב"דיים צעירים, חסידים מקושרים לבנו הבכור

"אני זקוק למגרש בגודל 1000 מ"ר", אמר הרב כהן. "אין לנו מגרש כזה, אבל קח מגרש בגודל 3500 מ"ר..."

טקס חנוכת הבית למבנה השני באלמא אטא

תחזוק שוטף של האוהל הקדוש

השטח בשולי העיר בו נבנה המרכז היהודי, התקבל בהשגחה פרטית מופלאה.

היה זה לפני שלושים שנה, כאשר הרב ישעיה כהן הגיע לאלמא אטא. הוא מצא בעיר בית כנסת ישן שנפתח בשבתות בלבד, כשרק קומץ מתפללים הגיעו להתפלל בו. מקווה כשר לא היה קיים בנמצא.

כיוון שכך, זמן מה לאחר בואם - פנו השלוחים אל עיריית אלמא אטא ובקשה שטוחה בפיהם, לקבל מגרש עבור בניית מרכז יהודי לתפארת.

"אין מגרשים פנויים" באה התשובה, "תוכל אולי לקבל מבנה מוכן". למרבה הצעה, ההצעות כולן לא התאימו לצרכים.

לקראת ג' תמוז תשנ"ו, נסע הרב ישעיה כהן לניו יורק, כדי לפקוד את ה'ציון' הקדוש ביום הקדוש הזה. הוא נכנס אל הקודש כשבנו אברמ'לה בידיו. מעומק לבו ביקש ברכה לזכות לקבל מגרש עליו יוכל לבנות מרכז יהודי לזכות אביו של הרבי. "אם אקבל מגרש", הבטיח מעומק לבו, "נקיים הנחת אבן הפינה ביום ההילולא של האבא, כ"ף מנחם אב"...

טרם הספיק לשוב לעיר שליחותו, והטלפון צלצל. מעבר לקו היה פקיד בכיר בעירייה: "ישנם שלושה מגרשים פנויים, אתה יכול לבחור באחד מהם", הייתה ההצעה הנדיבה.

"אני זקוק למגרש בגודל 1000 מ"ר", אמר הרב כהן.

"אין לנו מגרש כזה, אבל קח מגרש בגודל 3500 מ"ר"...

"איפה נמצא המגרש?" שאל הרב כהן.

"באותו רחוב בו נמצא בית הכנסת הישן, אך ששה קילומטרים משם", באה התשובה.

מששב הרב כהן לאלמא אטא, הזדרז לבדוק מקרוב את מיקומו של המגרש. לשמחתו הרבה התברר כי המגרש נמצא עשר דקות הליכה בלבד מבית החיים - סמוך ונראה ל'ציון' של רבי לוי יצחק. "כאן אנחנו נבנה 'מצבה חיה' להמשך הפעילות בה החל הצדיק", אמר הרב כהן בהתרגשות.

בשנים הבאות נבנה המרכז היהודי המכיל בית כנסת, מקווה, כולל זקנים, ועוד שלל מוסדות ואינספור פעילויות שנערכו בין כתליו.

המקום מתאים גם עבור הבאים מארצות חוץ לפקוד את ה'ציון' - הללו מוצאים בית נעים בימות הקיץ, חם בימות החורף המושלגים, בו הם יכולים לנוח מעמל הדרכים,

ללמוד מתורתו של הצדיק השוכן במקום, ללגום בניחותא כוס תה חם, ואף להזין את לבם בארוחה הגונה כתום הצום שלפני הכניסה לאוהל.

המרכז היהודי הגדול באלמא אטא כבר מזמן אינו בודד. הוא היה לראשון בין שורה של בתי כנסת ומרכזי קהילות שהוקמו באלמא אטא ובערים נוספות, ומהווה מגדל אור יהודי שאורו בוחק למרחקים.

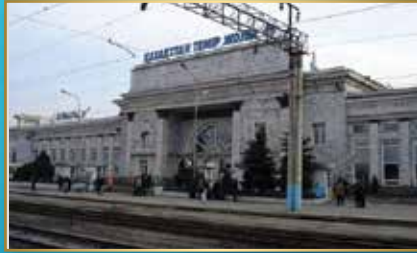
"פעמים מספר הודה הרבי ליהודים שטיפלו בציון ותחזקו אותו" - אומר הרב כהן - "ואנחנו מרגישים זכות עצומה בכך שאנו ממשיכים לטפח לא רק את ה'ציון' עצמו, אלא את כל מטרתו וסביבתו, ואת קזחסטן כולה, בזכות הצדיק הטמון במקום הזה. אין לנו ספק כי כל ההצלחה האדירה היא בזכות מסירות נפשו והשפעתו הנמשכת עד עצם היום הזה על קהילא קדישא במדינת קזחסטן."

תש"ד

כ' מנחם אב, רבי לוי יצחק הסתלק ומובא למנוחות ברגבי אדמתה של אלמא אטא.

תש"ד

כ"ז בניסן, משוחרר רבי לוי יצחק מגלותו, מגיע לאלמא אטא ומתיישב בעיר.

ת"ש

ט"ז בשבט, רבי לוי יצחק מגיע לראשונה לאלמא אטא, משם הוא ממשיך למקום הגלות צ'יאל'י.

תשנ"ו

התחלת שחיטה יהודית בקזחסטן על ידי שלוחי המלך.

תשנ"ד

יסוד מחנות "גן ישראל".

תשנ"ד

השליח החב"די, הרב ישעיה כהן מגיע לאלמא אטא.

תשס"ד

חגיגת חנוכת הבית למרכז היהודי הגדול באסטנה "בית רחל חב"ד ליובאוויטש" ע"ש אימו של הנגיד מר משקביץ.

תשס"ב

יסוד מרכז חב"ד נוסף בעיר פבלדר "בית רחל חב"ד ליובאוויטש" ע"ש אימו של הנגיד מר משקביץ.

תש"ס

מסירת תיק החקירה לאגו"ח חבר העמים ע"י נשיא מדינת קזחסטן.

תש"פ

כ' אב, הציון הוכרז כאתר מורשת על ידי הממשל בארה"ב והממשל בקזחסטן

תשע"ט

חנוכת מקוה הטהרה בקרגנדה.

תשע"ט

פתיחת סניף חדש בעיר צ'ימקנט.

תשמ"ט

'אוהל' מוקם על מקום ה'ציון' על ידי ר' אבי טאוב ע"ה, ויבלח"א הרב דוד נחשון שי' והרב נחום תמרין שי'.

תש"מ

הרבי מקים רשת כולל למבוגרים על שם אביו "תפארת זקנים לוי יצחק".

תשל"ב

חידוש המצבה על ציון רבי לוי יצחק זי"ע.

תש"ס

נשיא קזחסטן מעניק לשליח הרב כהן מכתב טיהור. שמו של רבי לוי יצחק נוקה מכל אשמה ובמעמד זה נמסרה גם תעודת הפטירה.

תשנ"ז

פתיחת מקווה טהרה באלמא אטא.

תשנ"ז

בכ"ף במנחם-אב מתקיימת חגיגת חנוכת הבית של בית הכנסת והמרכז היהודי באלמא אטא.

תשע"ה

פתיחת בית חב"ד בעיר קרגנדה "בית רחל חב"ד ליובאוויטש" ע"ש אימו של הנגיד מר משקביץ.

תשס"ט

חנוכת בית חב"ד "אוהל אליעזר" בעיר אוסט קמינגורסק, ע"ש אביו של הנגיד מר שלמה געללר.

תשס"ט

פתיחת בית חב"ד בעיר קוסטנאי "בית רחל חב"ד ליובאוויטש" ע"ש אימו של הנגיד מר משקביץ.

תשפ"ד

חנוכת מקוה טהרה בעיר צ'ימקנט.

תשפ"א

פתיחת מועדון הילדים SMART J

תש"פ

פתיחת סניף חדש במרכז העיר אלמא אטא.

בעיניים של שגריר

רן ישי כיהן כשגריר ישראל בקזחסטן במשך שנתיים, והיה עד מקרוב לפעילותם של השלוחים בקהילות היהודיות ברחבי המדינה << בהתפעמות רבה הוא מספר על מסירות הנפש של השלוחים, על התחייה היהודית, ועל דמותו הכבירה של רבי לוי יצחק אליה נחשף לראשונה...

יצחק כהנוב

יהודי כבן 60 שזכיתי להיות הסנדק שלו כשנה וחצי קודם, במהלך ועידה בין-דתית גדולה אליה הגיעו הרבנים הראשיים לישראל. לכבוד הביקור המיוחד ההוא, הייתה התעוררות רבה והיו אנשים רבים שהביעו הסכמה להתחתן כדת משה וישראל. יהודים רבים אחרים הסכימו לעבור ברית מילה במעמד הרבנים הראשיים. באותה הזדמנות כיבדו אותי להיות סנדק של יהודי מבוגר שהסכים לעבור ברית מילה.

והנה עכשיו, בסיור הרשמי שערכת, כמעט שנתיים לאחר מכן, הלה ישב מולי. שמעתי אותו משוחח עם חברו, אף הוא מבוגר כבן 70, "אתה רואה? אם היית בא איתי לפני שנתיים, לשאמרתי לך

לעשות ברית, אז השגריר היה הסנדק גם שלך".

להפתעתי הרבה שמעתי את היהודי המבוגר עונה: "אם השגריר יהיה סנדק שלי, אני מוכן לעשות ברית..."

הרב שמואל קרנאו ששמע את המילים הללו, הגיב מיד ללא היסוס: "אין בעיה, השגריר יבוא, רק תגיד מתי אנחנו עושים ברית..." קצת הרמתי גבה. (בחיוך) ככה הוא מתחייב בשמי, סוגר 'עסקאות' מעל הראש שלי מבלי ששאל אותי...

זה היה יום חמישי בשבוע וכעבור דין ודברים קצר סיכמו לערוך את הברית ביום שני הקרוב (יום ראשון היה תשעה באב).

בו במקום התקשר הרב שמואל קרנאו ל**רב אלחנן הכהן** המוהל, הפועל כל ימות השנה עם הקהילה באלמא אטא, ואמר לו "יש לנו ברית ביום שני, זה נוח לך להגיע?"

אני זוכר את הרב אלחנן הכהן שותק לרגע - ואני יודע כמה האישה הזו עסוק למען הכלל, אינני יודע מתי בכלל הוא יש... ואז הוא אמר לו את המשפט שעד היום אני משתמש בו כשאני מדבר עם הילדים או עם החברים שלי "בעולם הזה לא עושים רק מה שנח"...

רן ישי, ראש חטיבת המחקר של JCAP במרכז ירושלים למדיניות יישומית, ופעיל במיזם 'אם אשכחך' העוסק במחקר, הסברה וקידום מדיניות אסטרטגית לירושלים, כיהן כשגריר ישראל בקזחסטן בין השנים תשס"ו לתשס"ח.

במהלך כהונתו נסגרה שגרירות ישראל בעיר הבירה הישנה אלמא אטא ונפתחה מחדש בעיר הבירה הנוכחית אסטנה.

ישי פעל רבות בכל הקשור ליחסים בין ישראל לקזחסטן, כמו גם לקהילה היהודית. לא סתם היה מהבודדים שקיבל את 'מסדר היובל' של קזחסטן, לאחר שיזם את מבצע "דידות" להצלת עשרות תינוקות נשאי נגיפים שונים.

בתפקידו כשגריר הכיר מקרוב את עבודתם של שלוחי הרבי בקזחסטן ואת הפעילות שלהם. הוא היה עד לעשייה העצומה של השלוחים ברחבי המדינה, ולא פעם אף היה שותף מלא ונאמן לפעילות.

"הרב ישעיה כהן ואחיו הרב אלחנן, הגיעו ברגע האחרון והצילו את הקהילה היהודית מהתפוררות. הקהילה, בעיקר האשכנזית, הייתה מאוד מבוזרת ובסכנת אובדן ממשי. השלוחים של הרבי בקזחסטן הקימו מפעל, ולפי ראות עיניי - מפעל פאר", אומר רן ישי כשנימת התפעלות נמסכת בקולו.

"בתקופת כהונתי כשגריר, הקימו שלוחי הרבי חמש קהילות ברחבי המדינה, וכפי ששמעתי, מאז זה התפתח עוד. בכל עיר בה יש יהודים, אפילו במספר מצומצם, הם נמצאים שם עם מרכז קהילתי, בית חב"ד ועם עבודה יוצאת מן הכלל".

הקהילה המרכזית נמצאת כיום באלמא אטא, אך גם באסטנה הבירה הוקם בית כנסת ומרכז קהילתי מפואר. "ידוע לי שהמקומות הללו פתוחים ופעילים 24 שעות ביממה, שבעה ימים בשבוע, וכמובן גם בשבתות ובחגים" אומר ישי, ומציין בהתפעלות את העובדה כי הרב כהן נושא במשרה רשמית של רב המדינה. "יש לו מעמד רשמי מטעם הממשלה, וזה מאוד מרשים בעיניי".

רן ישי שהוא חוקר בנפשו, מספר כי בדק ומצא שכאשר הרב ישעיה כהן הגיע לקזחסטן, לא היה במדינה כל מוסד או קהילה מסודרת. "הוא התחיל מהתחלה. בשום מקום אחר לא ראיתי נכונות והשקעה ומסירות כפי שהשלוחים של הרבי פועלים".

ליווית את השלוחים במהלך עבודתם והתרשמת באופן בלתי אמצעי. תוכל לספר על מקרה מסוים שריגש אותך במיוחד?

"ישנם רגעים רבים מעין אלה, אבל יש מקרה שאני ממש נכחתי וליוויתי אותו באופן אישי.

"במסגרת תפקידי כשגריר, נסעתי לעיר גבול מרוחקת שנקראת פבלודה. במהלך הביקור הוגשה ארוחת בוקר רשמית, והאווירה הייתה מיוחדת. פגשתי שם

ברית באלמא אטא עם המוהל השליח הרב אלחנן כהן

הרשמית הראשונה, וכן את הרב הראשי הרב כהן, ולהבדיל - את הכומר שלו שהגיע לבבוסו המלא.

אנחנו יושבים שם בקדמת המטוס, מתארגנים לטיסה, ואז הרב ישעיה הכהן מציע לו: "אולי תניח תפילין?" ולדימיר מסתכל על הכומר שלו ומבקש את רשותו לעשות זאת, שכן מבחינתו הוא נוצרי. הכומר מהסס לרגע, ממלמל משהו ברוסית, ואומר: "טוב, אתה יכול לשים את הדבר הזה, אבל אל תאמר שום דבר, אל תגיד כלום!"

הרב אלחנן אומר: "כמובן אין שום בעיה". בזריזות הניח תפילין על ידו ועל ראשו של ולדימיר, וכשסיים אמר לו: "יופי, עכשיו תגיד אחרי: ברוך... ברוך... אתה... אתה... והוא חוזר אחריו בציינתו עד סוף פרשה ראשונה של קריאת שמע..."

האיש הגדול הזה חי מחדש דרך המשך הפעילות שהחל בה ונמשכת על ידי השלוחים של הרבי

החוויות שצבר רן ישי לצד עבודת השלוחים, הן רבות. "הפעילות נעשית לא רק עם בני הקהילות היהודיות ברחבי המדינה הענקית, אלא עם כל יהודי שמגיע לקזחסטן, בהם ישראלים רבים. המון ישראלים" מעיד השגריר לשעבר.

אני מבין שגם ביקרת במקום ציונו של אבא של הרבי. חווית במקום רגעים מרגשים?

"המקום עצמו הוא עצום, מרגש מאד! אומרים ש'צדיקים במיתתם קרויים חיים'. לקח לי זמן להבין את זה, אבל בסוף אתה מבין את זה מתוך החיים. ראיתי את זה אז ואני רואה את זה עד היום, בין היתר, אצל אנשים רבים שמכירים בעובדה הזאת.

"אצל הרב לוי יצחק שניאורסאהן ראיתי את זה באופן ממש. עצם הפטירה שלו הייתה על קידוש ה' ממש. הוא נלחם על חיי הקהילה שלו, על החיים הרוחניים, ובגין כך נענש והוגלה לקזחסטן, שם הבריאות שלו התדרדרה והוא נפטר בגלות; הייתי אומר 'מאוד בגלות', מאוד בודד, מנותק מכל העולם היהודי..."

"האיש הגדול הזה חי מחדש דרך התורה שלו, דרך מה שלומדים אותו, ודרך המשך הפעילות שהוא החל בה ונמשכת על ידי השלוחים של הרבי בקזחסטן. הם מחיים אותו מחדש באמצעות הקהילות היהודיות בעבודה נפלאה שאני הייתי עד לה מקרוב. ממה שקראתי עליו, הרב לוי יצחק הוא בעיניי מגדולי ישראל, מי שעוקב אחר הפריחה היהודית בקזחסטן, יודע כי למרות שהוא נפטר בבדידות, הרוח שלו חיה בעוצמה.

זה משפט שמלווה אותי מאז ועד היום, ואני מאחל לעצמי לזכור אותו תמיד. בחיים לא עושים רק מה שנוח... אני רק יכול לשער מה עבר לו בראש באותן שניות לפני שנתן תשובה... האיש הזה לא נח לרגע, אין לו שניה לעצמו, הוא עמוס לעייפה, אבל הוא מזיז הכול בשביל להגיע ממרחק של יום וחצי נסיעה, או בטיסה של כמה שעות, כדי למול יהודי..."

הרב אלחנן כהן החליט לעשות את הברית ב'גדול' ולהביא לאירוע גם את ילדי הקעמפ קיץ. ואכן, בצהרי יום ראשון, תשעה באב, הילדים נסעו ברכבת שנסעה כל הצהריים וכל הלילה, והגיעו לשם בבוקר יום שני. אני מצידי יצאתי מעיר הבירה אסטנה והייתי צריך לאסוף את הרב אלחנן כהן המוהל בשדה התעופה באסטנה. באותו יום לא היו טיסות לפאבלודר, והנסיעה בכבישים מלאי מהמורות, הייתה קשה מאד. לקחתי ג'יפ של השגרירות, ויצאנו לנסיעה בת שש

רן ישי בדרכו להכנסת ספר תורה באוסט קמינגורסק, בקזחסטן

שעות עד לעיר פבלודר. זו הייתה נסיעה קשה ומפרכת, בדרך-לא-דרך, במדבר ובערבה. הגענו לפבלודר בשעה שתיים בצהריים, היישר לאולם בית הכנסת. הכול כבר היה ערוך, השולחנות מוכנים, וכולם לבושים חגיגת. אנשים רבים הגיעו לחגיגה הגדולה.

לאחר הברית המשכתי לפגישה עם המושל, בעוד הרב אלחנן כהן נשאר לטפל בכמה דברים הקשורים לקהילה. אני חושב שהאיש הזה לא ישן 48 שעות בשביל הברית שינפלה עליו מהרגע להרגע.

התלבטות על סיפון המטוס

בפיו של השגריר לשעבר, סיפור נוסף, מעורר השראה, שראה בפעילות השלוחים:

"כשחנכו את קו התעופה בין קזחסטן לישראל, הבעלים של חברת התעופה, ולדימיר, היה יהודי; יהודי שנושא על זהו את סימנם המובהק של הנוצרים בגודל מרשים... התברר כי אבא שלו היה נוצרי, והוא גדל כנוצרי פרבוסלבי, בעוד אמו הייתה יהודיה. הלה הביא גם אותי לחנוך את הטיסה החגיגית

מאבק על כל יהודי

והצביעו עלי, "אנחנו לא יכולים להיכנס".
המפקד נדהם: "למה אינכם יכולים להיכנס, הרי ישבתם
פה בשביל זה חצי יום?!"

הם כמוכן לא יכלו להיכנס כי הם כוהנים.

בכנסתי פנימה והוצאנו דגימה כלשהי שנשלחה לארץ כדי
שיהיה זיהוי. לאחר שהגיע הזיהוי, משרד החוץ לקח על
עצמו את העלויות של הקבורה וכל המסביב.

זה היה בחורף, היה צריך לחפור בשלג ובאדמה קפואה,
ורק יהודים רשאים לחפור קבר ליהודי. היינו שם ששה-
שבעה אנשים, בקושי מניין, והכול התנהל בקושי רב.

מסתבר שמשפחת הנרצח הייתה די אמידה, והם העריכו
מאוד מה שהשלוחים עשו. בתום הקבורה שלפו סכום
מכובד עבור כל ההוצאות.

הרב אלחנן אמר לחמיו של הנרצח, גם הוא יהודי? "לא,
אנחנו לא לוקחים כסף על דברים כאלה".

הלה נדהם.

"מה? אז בשביל מה עשיתם כל זה?"

"בשביל המצווה", באה התשובה.

אחרי שהוא התאושש קצת, שאל "מה אני כן יכול לעשות
למענכם?"

הרב אלחנן אמר לו: "תניח תפילין, זה יהיה השכר שלנו..."

וכך היה. הלה הניח תפילין.

זה היה יוצא מן הכלל לראות את כל הפרשה הזאת,
מהחל ועד כלה.

בפיו של השגריר לשעבר, רן ישי, סיפורים רבים מעדות
ראשונה, על עבודתם המסורה של השלוחים למען כל
יהודי.

הנה סיפור נוסף שהפעים אותו:

"אני זוכר מקרה בו נרצח יהודי על רקע סכסוך כספי על
די אנשי העולם התחתון. היהודי לא היה חלק מזה, אבל
הוא היה קרוב. הייתה דאגה גדולה לגבי קבורתו, כי הגורמים
שפגעו בו היו מקורבים למשטרה, והיה חשש שיחטפו את
הגופה. למעשה היא הייתה במצב שאי אפשר היה לזהות
אותה, והיה צורך להוציא ממנה DNA ורק אז להביא אותה
לקבורה.

השלוחים צלצלו אליי באמצע הלילה כדי לסייע במקרה.
התקשרתי מיד לאחד מראשי שירותי הביטחון של משטרת
הביטחון ששמר על הגופה כל הלילה. למחרת בבוקר באנו
ל"מארג" (חדר המתים וזיהוי פלילי של המשטרה), אני
והאחים השלוחים הרב ישעיהו והרב אלחנן כהן. ביקשנו
להיכנס, אך לא קיבלנו אישור לכך. אני כשגריר רשמי הייתי
רשאי להיכנס, שכן המנוח היה אזרח ישראלי, אך המשטרה
מסיבותיה התעקשה שלא לאפשר את כניסת הרבנים; היא
לא רצתה להכיר בזכותם לטפל במקרה.

אני והאחים כהן חיכינו בחוץ כמה שעות, ממש לא
זזנו מהמקום. האחים כהן לא יכלו כמוכן להיכנס פנימה,
אבל היה חשוב להם לקבל הסכמה עקרונית שהם יכולים
להיכנס, כדי לשרד שאסור 'לטפל' בגופה ללא הסכמתם.
ראיתי אותם יושבים שם בחוץ בשקט נחוש שהיה חזק פי
כמה מאשר היו מעוררים מהומה. בשלב מסוים הבין מפקד
המתקן כי הם לא יזוזו מבלי שיאפשרו להם להיכנס. הוא
ראה מהי נחישות יהודית כדי להציל גוף של יהודי..."

לבסוף הורשינו להיכנס, והאחים כהן אמרו "הוא ייכנס"

פתאום החל 'בלגן' גדול, וקולות מכל הכיוונים עם צעקות מחרידות: 'הכו ביהודים!' ועמם יחד קול יריות מפחידות... ואני נעמדתי לפני הרבנית חנה כדי להגן עליה בגופי

גם לאחר יציאתה של הרבנית חנה מברית המועצות, לא תמה מסכת תלאותיה. שוב ושוב פגשה במלאך המוות שהתחפש כקלגס פולני, גרמני או רוסי - אך גם ברגעים הקשים ביותר, כל מעייניה היו נתונים למקום אחד: לתיק בו הבריחה את כתבי בעלה הדגול ובו חידושי תורה שכתב בתמצית דם הנפש << חיים של מסירות נפש

מנחם זיגלבוים

המתונה לה - רכבת שהייתה מיועדת להסעת בהמות, ועמה יחד עם קבוצה גדולה מחסידי חב"ד ובה יותר ממאה איש.

את יציאתה מעמק הבכא הסובייטי עשתה באמצעות פספורט פולני מזוייף אותו נתנה לה ברגע האחרון מרת שרה קצנלבוין, שהקריבה את חייה בשביל הרבנית, ונתרה מאחור.

הנסיעה בה חצו החסידים את הגבול, הייתה אמורה להיות קצרה מאד, אך היא נמשכה כשעה וחצי, כאשר הנוכחים כולם אפופי בהלה ופחד. היא נדמתה כמו נצח.

לבדה הייתה, והחסידים שהיו עמה בקרון - בעצמם נרדפים על נפשם, חרדים מקולו של עלה נידף - השתדלו לסייע בעדה וללוות אותה ככל שהמצב איפשר.

אנחת רווחה נפלטה מפי החסידים ובני משפחותיהם כשעברו סוף סוף את בקרת הגבול הפולנית, והקצין במקום אישר להם בתנועת יד להמשיך הלאה, אל החופש...

הפליטים הגיעו לקרקוב שבפולין, שם שהו זמן קצר ולאחר מכן שוב יצאו במסע תלאות, עמוס פחד, עד שהגיעו למחנה הפליטים בפוקינג שבגרמניה.

לאורך כל הדרך, נוכח כל המסע המפרך, שמרה הרבנית בחיל וברטט על האוצר הגדול שהצליחה להבריח עמה - אוצר שלא יסולא מפז, הלא הם כתבי יד של בעלה הדגול שכתב בתמצית נפשו ודמו. אותו אוצר של דברי רז וקבלה נשגבים, שנכתבו בתמצית הנפש בימי גלותו האיומים, צר ומצוק, ונשתמר עד ימינו אלה.

על מסירות נפשה זו כתב בנה הגדול, הרבי, עשרות שנים לאחר מכן:

"תודה לה, שזכיתי זכות רבה ונפלאה והגיעו לידי כמה מכתבי אדוני אבי מורי ורבי, וכן ספרים אחדים, אשר אמי מורתי הרבנית מרת חנה בת הרה"ג והרה"ח וכו' הרב מאיר שלמה, הביאה אותם" (בהקדמה לספרי "לקוטי לוי יצחק").

***

הרבנית חנה שניאורסאהן ע"ה

לאחר הסתלקותו הקודרת של הגאון **רבי לוי יצחק שניאורסאהן**, נתרה רעייתו הרבנית הצדקנית מרת חנה לבדה בעולם הגדול. בן אחד נרצח על ידי הקלגסים הגרמנים ימ"ש, ושני בנים נוספים שהו מחוץ לגבולותיה של ברית המועצות, הרחק-הרחק מעיניה האהובות, כשמסך של ברזל חוצץ ביניהם.

עייפה, יגעה ושבעת תלאות - לאחר כל מה שעברה בשנים האחרונות לצד בעלה הדגול - הייתה הרבנית חנה.

גם כאשר נוצרה הזדמנות נדירה לצאת מרוסיה באמצעות פספורט פולני מזוייף, יחד עם עוד קבוצה של חסידים ומשפחותיהם - סירבה לעשות זאת.

עד הרגע האחרון ליציאת רכבת ההברחה, סירבה לצאת מברית המועצות. התלאות הכריעו את לבה ונפשה.

"אל תבקשו ממני, אינני רוצה לנסוע!... אינני יכולה לעשות זאת... זה מעל ליכולתי ולרגשותי, מעל לכוחותי, הנני שבורה ומותשת מכל הקשיים שחוויתי עד עכשיו", הפצירה בחסידים להניח לה, אך החסידים שדאגו לשלומה, לא ויתרו. הם שידלו אותה לעלות בכל זאת על רכבת הגאולה, בתקווה כי זו תעבור בשלום את הגבול.

הנערה יוכבד זלמנוב שנסעה באותה קבוצה, זוכרת היטב את המראה ההוא שנגלה לנגד עיניה, כאשר ניסו לשכנעה לצאת לכיוון הרכבת שכבר עמדה בהיכון לצאת לדרך, אל מעבר לגבול.

"נכנסתי לחדר מואר, על הכסא ישבה אישה אצילית ומכובדת בשנותיה האמצעיות, עיניה העמוקות והפקחות שידרו מאורעות פנימיים. דמעות חמות התגלגלו על לחייה... בקול עדין, לבבי, כאוב, מבקש ומתחנן דיברה אל האישה שעמדה לצידה: "האמינו לי, קשה לי מאוד מאוד לנסוע; הלב נקרע ושבור להיפרד עם הנשאר כאן לנצח", הוסיפה האישה האצילית בלב שבור.

לבסוף ניאותה להפצרות, ויצאה לעבר הרכבת שכבר

מברק מהרבי לרב בנימין גורודצקי מתאריך כ"ג מר חשוון תש"ז: תודה על הסיוע לאמא ועל המכתב. תסייע לה ככל האפשרי - על חשבונאי איך בריאותה?

לא ימים רבים שהתה הרבנית במחנה הפליטים בפוקינג. שוב יצאה לדרך... שוב המשיכה בנדודיה, נדודים שוברי גוף אך לא נפש - שכן ידעה כי היא הולכת ומתקדמת לקראת היום הגדול בו תראה שוב את בנה הגדול ממנו נפרדה לפני כמעט עשרים שנה... עשרים שנה של תלאות, כאב, סבל ומכאוב עד בלי די. ועכשיו סוף סוף תזכה, כי נכסוף נכספתי לראות את בנה, חתן-המלך ואת רעייתו-כלתה...

אל חלקה הראשון של הדרך מפוקינג לכיוון מינכן, שוב הצטרפה הנערה יוכבד זלמנוב, אשר הוסיפה והעלתה רשמייה עלי גליון, ביומנה האישי, חוויות מסעירות שעברה עם הרבנית חנה. דומה כי גם לאחר יציאתה מצרה לרווחה, רחוקה הייתה הרבנית מלנשום לרווחה. נסיונות עזים בפניה.

במינכן הייתה הרבנית צריכה לסדר את ניירותיה השונים, שכן עד עתה הסתובבה עם ניירות זהות מזויפים עמם יצאה מרוסיה... עמה יחד, לשם כבוד ועזרה הצטרפו פקידי ג'וינט ושניים מנכבדי חסידי חב"ד שעמדו הכן לשרת את מחותנת-הרבי, ואמו של חתנא דבי נשיאה.

בשעות הערב, הגיעה הרבנית ובני לווייתה אל תחנת הרכבת במינכן. מאחוריה הלכה יוכבד הצעירה, ובסמוך שני החסידים הנכבדים. את הניירות החזיקה הרבנית בתיקה האישי, קרוב אליה.

"בתחנה הגדולה, בין קהל אדיר של מאות ואלפי נוסעים" כתבה יוכבד זלמנוב ביומנה, "ישבנו בצד מול החסידים היקרים שלנו והמתנו בסבלנות לבוא הרכבת לפרנקפורט".

אלא שההמתנה השקטה והרגועה, הפכה בן-רגע לסערה רבת, שהעמידה את חיי הרבנית בסכנת חיים מוחשית.

"פתאום החל 'בלגן' גדול, ערבוביה של אנשים וקולות מכל הכיוונים עם צעקות מחרידות: 'הכו ביהודים!', 'הכו ביהודים!' ועמם יחד קול ריות מפחידות..." מספרת זלמנוב ביומנה.

"אינני יודעת איך וכיצד תפסתי את הרבנית הצדקנית, העמדתי אותה במבוא-הדלת הסגורה הסמוכה, ונעמדתי לפנייה כדי להגן עליה בגופי. רוצח צעיר קל-רגליים עם אקדח טעון יורה לכיוון שלנו; ניצוצות האש התעופפו לפניי ולפני גופי ופגעו בקיר צדדי שהיה לידנו... אני רואה אותו כאילו עכשיו הוא עומד מולי, עם פרצופו הזועם ומבטו רושף השנאה..."

"החסידים שישבו ממול, נעלמו ממקומותיהם. שוטרים שהובילו למקום, גירשו את הרוצחים, ורק אז השתרר שקט יחסי... אני והרבנית הצדקנית, שבזכות קדושתה לא אירע לנו דבר, נפלנו זו בזרועות זו מגודל נס ההצלה..."

"הרכבת הפרנקפורטית הגיעה, הרגע האחרון בו ניתן לעלות על הרכבת קרב ובא, אבל הם, החסידים היקרים שהיו עמנו, לא הופיעו... דאגתנו להם אפפה את הכול... הרבנית הצדקנית נהייתה בלי כוחות, הצער היה גדול, ולא היה על מה להישען כדי להירגע..."

"הכרטיסן בראותו את הבלבול הגדול שאפף אותנו, עזר לנו להיכנס לרכבת ברגע האחרון טרם צאתה, ובהמשך הדרך התעניין בנימוסיות לגבי הרגשתה של הרבנית ובריאותה. כך נסענו לילה שלם עם דאגות קשות ותחת הרגשת הפחד, אוחזות זו בזו, יד ביד, לא עצמנו עין... רק לאחר מכן נודע לנו, כי החסידים ניצלו וחזרו בשלום לפוקינג.

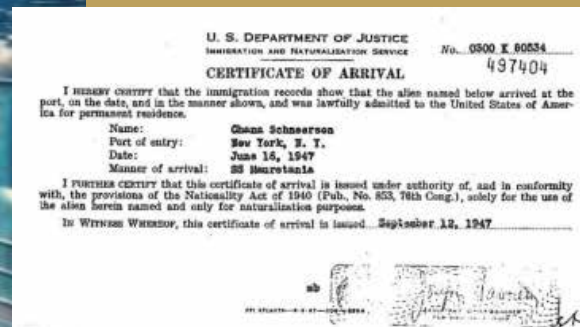
"הנס שלנו גדול ועצום - בוודאי בזכות הרבנית הצדקנית! כך חשבתי לעצמי ביושבי לידה, מהרהרת בהדר מראה-פניה הקדוש. פתאום הרגשתי את קטנותי לשבת ליד כזו קדושה, כזו נשמה גדולה..."

הרבנית נפרדה בהתרגשות רבה מהמלווה הצעירה, והעניקה לה תמונה שלה וכן את תמונת נכדתה היקרה. "שחייך יהיו מבריקים בשמחה ובאושר!"

מצבת הרבנית חנה ע"ה על יד הציון הק' בניו יורק

תמיד נשאה עמה את כתבי הקודש של בעלה הדגול, כתבים שנכתבו בדיו שהיא עצמה הפיקה בתקופת הגלות בתנאים איומים, בהם כתב אותו גאון קמאי, צדיק וקדוש, את הגיגי תורתו, רזין בתורה.

תעודה המעידה על בואה של הרבנית חנה עם בנה הרבי לארצות הברית

על הכסא ישרה אישה
 אצילית ומכובדת
 בשנותיה האמצעיות,
 עיניה העמוקות והפקחות
 שידרו מאורעות פנימיים.
 דמעות חמות התגלגלו
 על לחייה... בקול עדין,
 לבבי, כאוב, מבקש
 ומתחנן דיברה אל האישה
 שעמדה לצידה: "אל
 תבקשו ממני, אינני רוצה
 לנסוע!... אינני יכולה
 לעשות זאת... זה מעל
 ליכולותיי ולרגשותיי,
 מעל לכוחותיי, הנני
 שבורה ומותשת מכל
 הקשיים שחוויתי"...

המברק השני מתאריך ט' טבת תש"ז:
 מודאג מאוד מעיכוב העברת אמא (לפריז), נא לזרז
 הדבר. שלח לה בגדים חמים וכל המצטרך. תודה.

***

הרים הם הרגעים בהם היו חייה
 מוטלים על הכף, בסכנת נפשות ממשית.
 לא פעם ראתה את מלאך המוות מול

עיניה בדמות מלאכי חבלה; פעם רוסים, פעם גרמנים ופעם פולנים. הצד
 השווה שבהם - שכולם שונאי יהודים הם, שונאים ורוצחים שדם יהודי קל
 בעיניהם.

למרות חששה הגדול, נשאה תמיד עמה את כתבי הקודש של בעלה הדגול,
 כתבים שנכתבו בדיו שהיא עצמה הפיקה בתקופת הגלות, בתנאים איומים,
 בהם כתב אותו גאון קמאי, צדיק וקדוש, את הגיגי תורתו, רזין בתורה.

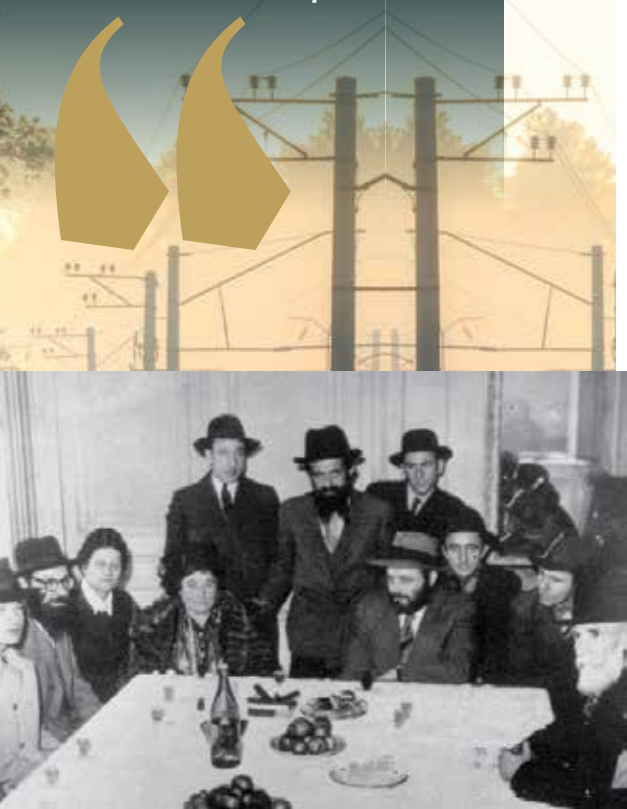
"בכפר הנידח, לשם הוגלה אדוני אבי מורי ורבי ז"ל, לא ניתן היה להשיג דיו
 לשם כתיבת חידושי תורה", סיפר הרבי בהתוועדות שקיים לזכרה ביום הזכרון
 שלה בשנת תשמ"ב (1981). "אך לאחר שאמי מורתי זכרונה לברכה הורשתה
 להצטרף אליו במקום גלותו, הייתה יוצאת לשדה, אוספת מיני עשבים, שורה
 אותם במים, וכך יצרה דיו מלאכותי בצבעים שונים (שחור, כחול, ירוק, אדום
 וכו') שאיפשר לבעלה לכתוב עלי ספר את חידושי תורתו. היא עסקה בכך
 למרות העובדה שהיא חסרה להם לחם צר ומים לחץ - אך ורק כדי לעשות רצון
 בעלה, כדי שיוכל לכתוב את חידושיו.

"חידושים אלה כתב אדוני אבי מורי ורבי על גבי גליונות הספרים שאמי
 מורתי הביאה אלי, וכן על מספר מצומצם של פיסות נייר שהיו ברשותו.
 עקב המחסור בנייר ובדיו - נאלץ היה לכתוב בקיצור נמרץ.

"לאחר הסתלקותו, שמרה אמי מורתי על הספרים וכתבים אלה, ולקחה
 אותם איתה כשיצאה מהמדינה ההיא, וכך הגיעו ספרים וכתבים אלה לכאן.
 הייתה לי הזכות הגדולה והנפלאה להוציאם לאורם עולם", מטעים הרבי,
 "מובן אפוא שהלימוד בספרים אלה הוא בזכותה של אמי מורתי .. מובן
 ששמירת הכתבים והוצאתם מחוץ למדינה ההיא, היו בבחינת מסירות נפש
 ממש, שהרי בדרך כלל היו עורכים חיפוש מדוקדק בכליהם של היוצאים, ואם
 היו מוצאים אצלה ספרים וכתבים אלו, היו מושיבים אותה בבית האסורים
 ללא חקירה או דרישה".

והרבי הוסיף ואמר באוזני אלפי החסידים שעשו אזננם כאפרכסת: "עם
 זאת, למרות הסכנה שבדבר, השתדלה בשמירת הספרים והכתבים והוצאתם
 מעבר לגבול המדינה".

כתבי קודש אלה יצאו לאור על ידי בנם, הרבי נשיא דורנו, והפכו לנס
 צאן ברזל העולה על שולחנם של מלכים. ספרים אלו נקראו בשם: "ליקוטי
 לוי יצחק" על ספר התניא, על ספר הזוהר, וכן "תורת לוי יצחק" - חידושים
 וביאורים על הש"ס, המשנה והגמרא, כמו גם על פסוקי תנ"ך ומאמרי חז"ל.

הרבי ואימו הרבנית חנה בפריז

שותפים בכיבוד אב של הרבי

וזוכים בברכות נפלאות!

WWW.20AV.KZ

"זיישר-כחם של כל אלה שחסכו את כל הטירחא, והקדימו לשלוח את ההשתתפות ב"מגבית" דכ"ף אב לפני יום השבת, ועל כל פנים - במוצאי שבת או במשך יום ראשון"

(הרבי בהתוועדות שבת קודש, כ' מנחם אב, התשד"מ)

לאתר
המגבית <<

המגבית השנתית שע"י מוסדות חב"ד ליובאוויטש בסמיכות לציון הקדוש באלמא אטא, קזחסטן לתרומה בטלפון: 07-33898911 | להעברה בנקאית: יהדות קזחסטן (ע"ר) בנק פאגי-52, סניף 177, מס' חשבון: 122580

שמות כל התורמים יועברו לתפילה וברכה בציון הקדוש של הגאון המקובל ר' לוי יצחק נ"ע!

תורמים וזוכים! כרטיס טיסה זוגי לציון הקדוש של בעל ההילולא עם אש"ל מלא